

«УТВЕРЖДАЮ»

Начальник Службы
профилактики правонарушений
МВД Республики Узбекистан
полковник

Б.Э. Бердиалиев

Б.Э. Бердиалиев
« 14 » август 2022 года

ТЕХНИЧЕСКОЕ ЗАДАНИЕ

**на распечатку книги для нужд подразделений
Службы профилактики правонарушений МВД Республики Узбекистан**

Книга: состоит из 178 стр + обл

Кол-во: 5 000шт

Формат: 90x110мм

Обл: твердый переплет 2 мм + 170гр мелованная бумага

Печать: 5+1

Постпечатать: Обл. ламинация бархатная + 3D эффект (лак, золото) + конгрев

Внут стр: Бумага 150гр мелованная бумага

Печать: 5+5 + ВД лак

Постпечатать: Фальцовка, нитка швейка.

Дизайн и вёрстка от производителя

**Старший инспектор Службы
профилактики правонарушений
МВД Республики Узбекистан
старший лейтенант**

К.Р.Хатамов

К.Р.Хатамов

**Ички ишлар вазирлиги
Хуқуқбузарликлар профилактикаси
хизмати**

**ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ
ЁН ДАФТАРЧАСИ**

**Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирининг ўринбосари полковник
Б.Т.АБДУЛЛАЕВнинг умумий таҳрири остида.**

Нашир учун масъул

**Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Хуқуқбузарликлар профилактикаси
хизмати бошлиги полковник Б.Э. БЕРДИАЛИЕВ**

Муаллиф-тузувчи

**Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Хуқуқбузарликлар профилактикаси
хизмати бўлим бошлиги подполковник Ж.С. ШАРИПОВ**

**Профилактика инспектори билиши лозим бўлган ҳуқуқий ва демографик
маълумотлар тўплами: Ўзбекистон Республикаси ИИБ ХПББ, 2022. – 68 б.**

Мазкур тўплам ички ишлар органлари хуқуқ-тартибот масконлари профилактика инспекторлари билиши лозим бўлган соҳага оид норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, ҳудудларнинг демографик маълумотлари, давлат расмлари, юқори турувчи идоралар тўғрисидаги маълумотлар, шунингдек профилактика инспекторининг хуқуқ ва мажбуриятлари ёритилган.

Кириш сўзи

Давлатимиз раҳбари Шавкат Миромонович Мирзиёев томонидан Янги Ўзбекистон тарихида ҳар бир маҳаллада хавфсиз шароитларни яратиш, фуқароларимизнинг тинчлик осойишталигини таъминлаш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Бу борада, маҳалланинг нуфузи ва ролини ошириш мақсадида, мухтарам Президентимиз томонидан алоҳида Фармон қабул қилинди.

Фуқароларимиз учун муносиб шароитларни яратишга қаратилган “обод қишлоқ”, “обод маҳалла”, “хавфсиз хонадон”, “хавфсиз ҳовли” “темир дафтар”, “аёллар дафтари”, “ёшлар дафтари” билан белгиланган ишлар ҳам бевосита маҳалланинг ўзида йўлга қўйилди.

Умуман олганда, ҳар бир давлат органи раҳбарининг фаолияти “маҳаллабай” ва “фуқаробай” ташкил этилмоқда.

Давлатимиз раҳбари ҳар галги ҳудудларга ташрифлари давомида айнан маҳалла раиси, профилактика инспектори билан бевосита суҳбатлашмоқдалар.

Маҳалланинг – ободончилиги, аҳолининг турмуш тарзи, жиноятчиликнинг аҳволи, иқтисодий-ижтимоий ривожланшига қараб Давлатимиз раҳбари шу ҳудуднинг 4 та сектор раҳбарига, маҳалла раисига, профилактика инспекторига баҳо бермоқдалар.

Шунинг учун ҳам, маҳалла институти аҳолининг энг яқин маслакдоши ва кўмакдошига, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларни рўёбга чиқарувчи асосий кучга айланиши зарур.

Бу борадаги вазифаларни виждонан ва ҳалол амалга ошириш бевосита маҳалла раиси ва профилактика инспекторидан катта масъулият талаб қилади, албатта.

Айнан шу сабабли, уларга мухтарам Президентимиз томонидан катта эътибор, ваколат ва имкониятлар берилмоқда.

Шунинг учун, ҳар бир профилактика инспектори ўзининг маҳалласида қуйидаги масалаларга алоҳида эътиборни қаратиши лозим:

маҳалла ҳудудида истиқомат қилаётган жиноят ёки ҳуқуқбузарлик содир этиши мумкин бўлган шахсларнинг (нотинч, ажрашган, ажрим ёқасига келган, ноқонуний никоҳда яшовчи оилалар, гиёҳванд, спиртли ичимликка ружу қўйган, руҳий касаллар, ўзаро адовати мавжуд, ичкилик, қимор уйнашга берилган, фоҳишалик билан шуғулланаётган) рўйхатини тузиб, улар билан профилактик ишларни олиб бориш ва мавжуд ижтимоий муаммоларини ҳал этишга ҳар томонлама кўмаклашиш;

маҳаллада жиноятчиликни жиловлаш мақсадида, назоратсиз юрган ёшлар, шубҳали ёки бегона фуқаролар, юриш-туришида ўзгариш кузатилган шахслар (қиморбоз, судхўр, фоҳишахона сақловчи, фойдаланилган телефон аппарати ёки ноқонуний тилла буюм олиб сотувчи, киррақаш, аравақаш кабилар) билан кунлик шугулланиш;

“Темир дафтар”га (кам таъминланганлар), “Ёшлар дафтари”га (30 ёшгача бўлган муаммоси бор ёшлар) ва “Аёллар дафтари”га (30 ёшдан ошган ижтимоий-иқтисодий қийин - чиликка учраган хотин-қизлар) киритилган фуқароларнинг муаммоларини сектор раҳбари билан бирга ҳал этиш;

маҳаллада аҳолини қийнаб келаётган ижтимоий муаммолар, яъни ичимлик суви, электр, газ таъминоти, йўлларнинг носозлиги билан боғлиқ муаммоларнинг ечими бўйича ҳокимликлар, сектор раҳбарларига таклиф киритиш масалалари бугунги кун профилактика инспекторининг асосий хизмат вазифаси ҳисобланади.

Бу борадаги ишларни бажаришда профилактика инспектори юксак маънавиятли, фуқаролар билан хушмуомалали, вазмин бўлиши, уларнинг ҳар бир мурожаатини ҳолисона ва виждонан ёндашиб, қонун доирасида ҳал этиши зарур.

Ҳар куни ўзининг устида ишлаши, қонунчиликнинг янги нормаларини ўзлаштириши, зиммасига юклатилган вазифаларни билиши замоннинг ўзи талаб қилмоқда. Шунинг учун, ҳар бир профилактика инспектори хизмат вазифаларини бажаришда шубҳа пайдо қилиши мумкин бўлган хулқ-атвордан ўзини тийиши, жасурлик ва фидойилик билан эл-юртга хизмат қилиши зарур.

Муҳтарам Президентимизнинг таъбири билан айтганда ҳар бир ички ишлар органи ходими учун “Ватанга ва халққа садоқат билан хизмат қилиш – олий бурч” ҳисобланади. Буни ҳар бир профилактика инспектори доимо ёдда тутиши даркор.

Пўлат БОБОЖОНОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Ички ишлар вазири
генерал-лейтенант.

**Профилактика инспекторининг маҳалласи
тўғрисида**

Маҳалла раисининг Ф.И.О	
Маҳалланинг номи ва қачон ташкил топган, номланиши нимани англатади.	
Маҳалла аҳолиси сони	
Аёллар	
Ёшлар	
Ўқувчилар сони	
“Темир дафтар” даги шахслар сони	
шундан ишсизлар	
“Аёллар дафтари” даги шахслар сони	
“Ёшлар дафтари” даги шахслар сони	
шундан ишсизлар	
Тадбиркорлар сони	
Мактаблар сони	
Ўрнатилган камералар сони	
Кафе, бар ва чойхоналар сони	
Ёритилмаган кўчалар сони	
Маҳалла ҳудудида содир этилган жиноят сони	
сонини Маҳалла ҳудудида аниқлан -ган жиноят сони	
шундан ишсизлар	
шундан ишсизлар	
Илгари судланганлар сони	
Пробация ҳисобида турувчилар сони	
ИИО нинг профи- латик ҳисобида турувчилар сони	
Согликни сақлаш органлари ҳисобида турувчилар сони	

**1-БОБ ЎЗБЕКИСТОН ҲАҚИДА
УМУМИЙ МАЪЛУМОТЛАР**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ

Республика ҳудуди – 448, 97 минг кв. км.

Давлат чегарасининг Афғонистон билан узунлиги - 137 км, Қозогистон – 2203 км, Қирғизистон – 1099 км, Тожикистон – 1161 км, Туркменистон билан 1621 км. Жами: 6221 км. Ўзбекистон дунё сув ҳавзаси чиқиш учун икки мамлакат ҳудудидан ўтиши керак бўлган жаҳондаги икки давлатдан бири бўлади. Лихтенштейн билан биргаликда.

Ўзбекистон аҳолининг таркибида

Аҳолиси – 35.271.900 киши

Пойтахти – Тошкент шаҳри.

Ўзбекистон Республикаси таркибида:

Қорақалпоғистон Республикаси

Вилоятлар – 12 та

Барча шаҳарлар – 119 та

Шаҳар посёлкалар – 1071 та

Қишлоқ аҳоли пунктлари – 11015 та

Маҳаллар сони – 9338 та

Валютаси – сўм

Ўзбекистон Марказий Осиёда жойлашган.

Мустақиллигини **31 август 1991 йилда** эълон қилди.

Умумий ҳудуди 448, 97 кв км. 2/3 қисмини текисликлардан ва 1/3 қисми тоғ ва тоғ олди ҳудудлардан иборат.

Аҳолисининг **49,5 %** қишлоқ аҳолиси, **50,5 %** шаҳар аҳолиси,

130 данг ортиқ миллат намоёндалари истиқомат қилади, аҳолисининг **83,9 %** ўзбеклар.

Ўзбекистонда **130 дан** ортиқ миллат вакиллари истиқомат қилади.

ВИЛОЯТИ

Вилоят ташкил топган сана _____

Вилоят ҳудуди - _____

Вилоят аҳолиси - _____

Вилоят ҳокими - _____

Вилоят ИИБ бошлиғи- _____

Вилоят прокурори - _____

Вилоят Солиқ бошқармаси бошлиғи _____

тумани

Туман ташкил топган сана _____

Туман ҳудуди - _____

Туман аҳолиси - _____

Туман ҳокими - _____

Туман ИИБ бошлиғи- _____

Туман прокурори - _____

Туман Давлат солиқ инспекцияси бошлиғи _____

ЎЗБЕКИСТОНДА ЙИЛ НОМЛАРИ

1991	Алишер Навоий йили	2007	Ижтимоий ҳимоя йили
1992	Ҳамширалар йили	2008	Ёшлар йили
1993	Аҳмад Яссавий йили	2009	Қишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили
1994	Мирзо Улуғбек йили	2010	Баркамол авлод йили
1995	Абу Али ибн Сино йили	2011	Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили
1996	Амир Темур йили	2012	Мустаҳкам оила йили
1997	Инсон манфаатлари йили	2013	Обод турмуш йили
1998	Оила йили	2014	Соғлом бола йили
1999	Аёллар йили	2015	Кексаларни эъзозлаш йили
2000	Соғлом авлод йили	2016	Соғлом она ва бола йили
2001	Она ва бола йили	2017	Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили
2002	Қарияларни қадрлаш йили	2018	Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили
2003	Обод маҳалла йили	2019	Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили
2004	Меҳр-мурувват йили	2020	Илм-маърифат ва рақамли иқтисодий ривожлантириш йили
2005	Сиҳат-саломатлик йили	2021	Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили
2006	Ҳомийлар ва шифокорлар йили	2022	Инсон қадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ДАВЛАТ БАЙРОҒИ

"Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғи тўғрисида"ги Қонун 1991 йил 18 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари ўтказилган VII Сессиясида қабул қилинган.

Давлат байроғи ва унинг рамзи бугунги Ўзбекистон сарҳадида қадимда мавжуд бўлган давлатлар билан тарихан боғлиқлигини англатади ҳамда республиканинг миллий-маданий аъналарини ўзида мужассамлаштиради.

1. Байроқдаги мовий ранг – тириклик мазмуни акс этган мангу осмон ва оби-ҳаёт рамзи. Тимсоллар тилида бу – яхшиликни, донишмандликни, ҳалолликни, шон-шухрат ва садоқатни билдиради. Бинобарин, Амир Темур давлати байроғининг ранги ҳам мовий рангда эди.

2. Байроқдаги оқ ранг – муқаддас тинчлик рамзи бўлиб, у кун чароғонлиги ва коинот ёритқичлари билан уйғунлашиб кетади. Оқ ранг – поклик, беғуборлик, софликни, орзу ва ҳаёллар тозаллиги, ички гўзалликка интилишнинг тимсоли.

3. Яшил ранг – табиатнинг янгилиниш рамзи. У кўпгина халқларда навқиронлик, умид ва шодумонлик тимсоли ҳисобланади.

4. Қизил чизиқлар – вужудимизда жўшиб оқаётган ҳаётнинг қудрат ирмоқларини англатади.

5. Навқирон ярим ой тасвири бизнинг тарихий аъналаримиз билан боғлиқ. Айни пайтда у қўлга киритилган мустақиллигимиз рамзи ҳам.

6. Юлдузлар барча учун руҳоний, илоҳий тисмол саналган. Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғидаги 12 юлдуз тасвири ҳам тарихий аъналаримиз, қадимги йилномамизга бевосита алоқадор. Бизнинг ўн икки юлдузга бўлган эътиборимиз Ўзбекистон сарҳадидаги қадимги давлатлар илмий тафаккурида нужум илми тараққий этганлиги билан ҳам изоҳланади.

Давлат байроғимиздаги 12 юлдуз тасвирини ўзбек халқи маданиятининг қадимийлиги, унинг комилликка, ўз тупроғида саодатга интилиши рамзи сифатида тушуниш лозим.

Байроқнинг узунлиги 250 см, кенлиги 125 см.га тенг.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ДАВЛАТ ГЕРБИ

"Ўзбекистон Республикаси Давлат герби тўғрисида"ги Қонун 1992 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Х Сессиясида қабул қилинган.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат герби гуллаган водий узра чарақлаб турган куюш тасвиридан ҳамда сўл томонида буғдой бошоқлари, ўнг томонида очилган пахта чаноқлари сурати туширилган чамбардан иборат.

Гербнинг юқори қисмида республика жипслигининг рамзи сифатида саккиз қиррали юлдуз тасвирланган: саккиз қирра ичида жойлашган ярим ой ва юлдуз мусулмонларнинг қутлуғ рамзидир.

Гербнинг марказида бахт ва эрксеварлик рамзи - қанотларини ёзган Ҳумо қуши тасвирланган. Гербнинг пастки қисмида Ўзбекистон Республикаси Давлат байроғини ифода этувчи чамбар лентасининг бантида «O'ZBEKISTON» деб ёзиб қўйилган. Герб муаллифи рассом Анвар Мамажонов.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ДАВЛАТ МАДҲИЯСИ

Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 10 декабрдаги 768-ХП-сон «Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси тўғрисида»ги Қонуни билан тасдиқланган.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси Ўзбекистон Республикаси Давлат суверенитетининг рамзидир.

Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси муаллифи Абдулла Орипов, муסיқасини Мутал Бурҳонов басталаган.

Серкүёш хур ўлкам, элга бахт, нажот,
Сен ўзинг дўстларга йўлдош, меҳрибон!
Яшнагай то абад илму фан, ижод,
Шухратинг порласин токи бор жаҳон!

Нақорат:

Олтин бу водийлар - жон Ўзбекистон,
Аждодлар мардона руҳи сенга ёр!
Улуг халққудрати жўш урган замон,
Оламни маҳлиё айлагандиёр!

Бағри кенг ўзбекнинг ўчмас
иймони, Эркин, ёш авлодлар сенга
зўр қанот! Истиклол машъали
тинчлик посбони, Хақсевар, она
юрт, мангу бўл обод!

Нақорат:

Олтин бу водийлар - жон Ўзбекистон,
Аждодлар мардона руҳи сенга ёр!
Улуг халққудрати жўш урган замон,
Оламни маҳлиё айлагандиёр!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ

Конституция (лотинча "Constitution" – тузилиш, тузук) – давлатнинг Асосий қонуни. У давлат тузилишини, ҳокимият ва бошқарув органлари тизимини, уларнинг ваколати ҳамда шакллантирилиш тартиби, сайлов тизими, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва шахснинг ўзаро муносабатлари, шунингдек, суд тизимини ҳамда давлат ва жамиятнинг ўзаро муносабатларини белгилаб беради.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг XII чақириқ, XI сессиясида қабул қилинган. Муқаддима, **6 бўлим**, **26 боб** ҳамда

128 моддадан иборат. Ҳозирга қадар **15 маротаба** ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРОМОНОВИЧ МИРЗИЁЕВ

Шавкат Миромонович Мирзиёев 1957 йил 24 июлда Жиззах вилоятининг Зомин туманида шифокор оиласида туғилган. Миллати – ўзбек. Олий маълумотли, 1981 йили Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институтини тугатган. Муҳандис-механик мутахассислигига эга. Техника фанлари номзоди, доцент.

Меҳнат фаолиятини 1981 йилда Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институтида бошлаб, кичик илмий ходим, катта ўқитувчи, доцент, ўқув ишлари бўйича проректор лавозимларида ишлади.

1990 йили Республика Олий Совети депутатлигига сайланиб, айна вақтда Мандат комиссиясининг раиси сифатида ҳам фаолият кўрсатди.

1992 йилда Тошкент шаҳрининг Мирзо Улуғбек тумани ҳоқими лавозимига тайинланди. 1996-2001 йилларда Жиззах вилояти ҳоқими, 2001-2003 йиллар мобайнида Самарқанд вилояти ҳоқими лавозимларида ишлаб, мазкур туман ва вилоятларни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ривожлантиришга катта ҳисса қўшди.

Ижро ҳоқимиятидаги фаолияти билан бир пайтда 1995-2003 йилларда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутати сифатида ҳам мамлакатни сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ҳамда демократик ислохотларни амалга ошириш борасидаги муҳим қонун ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш жараёнида фаол иштирок этиб, самарали фаолият олиб борди.

Ш.М.Мирзиёев 2003 йилда Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири этиб тасдиқланди ва ушбу лавозимга яна уч марта - 2005, 2010, 2015 йилларда Олий Мажлис палаталари томонидан қайта тасдиқланди.

2016 йил 8 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисида парламент палаталарининг қўшма қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Президентининг вазифа ва ваколатларини бажариш вақтинча Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Ш.М.Мирзиёев зиммасига юкланди.

19 октябрь куни Тошкентда Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати - Ўзбекистон Либерал-демократик партиясининг VIII съезди бўлиб ўтди. Унда партия сиёсий кенгаши аъзоси Шавкат Миромонович Мирзиёев номзодини Президентликка тасдиқлаш тўғрисидаги қарор қабул қилинди. 2016 йил 4 декабрь куни бўлиб ўтган Президент сайлови якунлари бўйича сайловчиларнинг **88,61 фоиз** овози билан Ўзбекистон Республикаси Президенти этиб сайланди. 2016 йил 14 декабрда расман ўз вазифасини бажаришга киришди.

2021 йил 24 октябрь куни бўлиб ўтган Президент сайлови якунлари бўйича сайловчиларнинг **80,1 фоиз** овози билан яна 5 йил муддатга Ўзбекистон Республикаси Президенти этиб қайта сайланди.

Ш.М.Мирзиёев оилали, икки қиз, бир ўғли, олти нафар набираси бор. Рафиқаси З.М.Мирзиёева - мутахассислиги бўйича муҳандис-иқтисодчи.

Ш.М.Мирзиёев давлат ва бошқарув органларидаги кўп йиллик самарали меҳнати, юртимиз равнақи, халқимиз фаровонлигини юксалтириш ишига улкан ҳисса қўшгани учун «Меҳнат шуҳрати» ва «Фидокорона хизматлари учун» орденлари билан тақдирланган.

ПРЕЗИДЕНТ АСАРЛАРИ

1.	Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз;
2.	Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир;
3.	Нияти улуғ халқнинг иши ҳам улуғ, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади;
4.	Миллий тикланишдан-миллий юксалиш сари;
5.	Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз;
6.	Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз;
7.	Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш-юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови;
8.	Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик-ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак.

9	Янги Ўзбекистонда эркин ва фаровон яшайлик!
10	Инсонпарварлик, эзгулик ва бунёдкорлик - миллий гоямизнинг пойдеворидир
11	Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 2021 й
12	Янги Ўзбекистон стратегияси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси Ўзбекистон Республикаси Президентининг **2018 йил 26 августдаги "Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрациясини ташкил этиш тўғрисида"**ги Фармонига мувофиқ ташкил этилган бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти фаолиятини ахборот-таҳлилий ва ташкилий-назорат жиҳатдан таъминлашни амалга оширувчи давлат органидир.

**2-БОБ. ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ
ОРГАНЛАРИ ВА СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР**

Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими қуйидаги бўлиниш принцигига асосланади

1

Қонун чиқарувчи
ҳокимият

2

Ижро этувчи
ҳокимияти

3

Суд ҳокимияти

Ўзбекистон халқи номидан фақат у сайлаган Республика Олий Мажлиси
ва Президенти иш олиб бориши мумкин

ҚОНУН ЧИҚАРУВЧИ ҲОКИМИЯТ

Олий Мажлис Сенати раиси - Нарбаева Танзила Камаловна

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси раиси -Исмоилов Нурдинжон Муйдинханович

Ўзбекистон Республикасида қонун чиқарувчи ҳокимият Олий Мажлис томонидан амалга оширилади.

Олий Мажлис икки палатадан – Қонунчилик палатаси (қуйи палата) ва Сенатдан (юқори палата) иборат.

Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг ваколат муддати – беш йил. Қонунчилик палатаси ҳудудий сайлов округларидан қонунга мувофиқ сайланадиган бир юз эллик нафар депутатдан иборат.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати ҳудудий вакиллик палатаси бўлиб, Сенатаъзоларидан (сенаторлардан) иборат.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати аъзолари Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенғеси, вилоятлар, туманлар ва шаҳарлар давлат ҳокимияти вакиллик органлари депутатларининг тегишли қўшма мажлисларида мазкур депутатлар орасидан яширин овоз бериш йўли билан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридан тенг миқдорда — олти кишидан сайланади. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг ўн олти нафар аъзоси фан, санъат, адабиёт, ишлаб чиқариш соҳасида ҳамда давлат ва жамият фаолиятининг бошқа тармоқларида катта амалий тажрибага эга бўлган ҳамда алоҳида хизмат кўрсатган энг обрўли фуқаролар орасидан Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан тайинланади.

Сайлов куни йигирма беш ёшга тўлган ҳамда камида беш йил Ўзбекистон Республикаси ҳудудида муқим яшаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароси Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутати, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати аъзоси бўлиши мумкин. Депутатликка номзодларга қўйиладиган талаблар қонун билан белгиланади.

Айни бир шахс бир пайтнинг ўзида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутати ва Сенати аъзоси бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси мутлақ ваколатлари:

- 1) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси Спикери ва унинг ўринбосарларини, қўмиталарнинг раислари ва уларнинг ўринбосарларини сайлаш;
- 2) Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатини дахлсизлик ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги масалаларни ҳал этиш;
- 3) ўз фаолиятини ташкил этиш ва палатанинг ички тартиб қоидалари билан боғлиқ масалалар юзасидан қарорлар қабул қилиш;
- 4) сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ҳаёт соҳасидаги у ёки бу масалалар юзасидан, шунингдек давлатнинг ички ва ташқи сиёсати масалалари юзасидан қарорлар қабул қилиш;
- 5) Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси аъзолиғига номзодларни кейинчалик уларни Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан лавозимларга тасдиқлаш учун кўриб

чиқиш ва маъқуллаш киради.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати мутлак ваколатларига:

- 1) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати Раисини ва унинг ўринбосарларини, кўмиталарнинг раислари ва уларнинг ўринбосарларини сайлаш;
- 2) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судинисайлаш;
- 3) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Олий судини сайлаш;
- 4) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг раисини тайинлаш;
- 6) Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва Ҳисоб палатаси раисини тайинлаш ҳамда уларни лавозимидан озод этиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш;
- 7) Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати раисини тайинлаш ва уни лавозимидан озод этиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш;
- 8) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа вакилларини тайинлаш ҳамда уларни лавозимидан озод этиш;
- 9) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Бошқарувининг раисини тайинлаш ва уни лавозимидан озод этиш;
- 10) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан амнистия тўғрисидаги ҳужжатларни қабул қилиш;
- 11) Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати аъзосини дахлсизлик ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги масалаларни ҳал этиш;
- 12) Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Бошқаруви раисининг ҳисоботларини эшитиш;
- 13) ўз фаолиятини ташкил этиш ва палатаниннг ички тартиб қоидалари билан боғлиқ масалалар юзасидан қарорлар қабул қилиш;
- 14) сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ҳаёт соҳасидаги у ёки бу масалалар юзасидан, шунингдек давлат ички ва ташқи сиёсати масалалари юзасидан қарорлар қабул қилиш киради.

Қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига Ўзбекистон Республикаси Президенти, ўз давлат ҳокимиятининг олий вакиллик органи орқали Қорақалпоғистон Республикаси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди, Олий суди, Бош прокурори эгадирлар ва бу ҳуқуқ қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи субъектлари томонидан қонун лойиҳасини Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига киритиш орқали амалга оширилади.

Қонун Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилиниб, Сенат томонидан маъқулланиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан имзолангач ва қонунда белгиланган тартибда расмий нашрларда эълон қилинган, юридик кучга эга бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган қонун қабул қилинган кундан эътиборан ўн кундан кечиктирмай Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенатига юборилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати маъқуллаган қонун имзоланиши ва эълон қилиниши учун Ўзбекистон Республикаси Президентига ўн кун ичида юборилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан қонун ўттиз кун ичида имзоланади ва эълон қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати томонидан рад этилган қонун Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига қайтарилади.

Агар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати томонидан рад этилган қонунни қайта кўриб чиқишда Қонунчилик палатаси депутатлар умумий сонининг учдан икки қисмидан иборат кўпчилик овози билан қонунни яна маъқулласа, қонун Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан қабул қилинган ҳисобланади ҳамда имзоланиши ва эълон қилиниши учун Ўзбекистон Республикаси Президентига Қонунчилик палатаси томонидан юборилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати томонидан рад этилган қонун юзасидан Қонунчилик палатаси ва Сенат юзага келган келишмовчиликларни бартараф этиш учун Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенат аъзолари орасидан тенглик асосида келишув комиссиясини тузиши мумкин. Палаталар келишув комиссияси таклифларини қабул қилганда қонун одатдаги тартибда кўриб чиқилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Президенти қонунни ўз эътирозлари билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига қайтаришга ҳақли.

Агар қонун аввалги қабул қилинган таҳририда тегишинча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенати аъзолари умумий сонининг камида учдан икки қисмидан иборат кўпчилик овози билан маъқулланса, қонун Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан ўн тўрт кун ичида имзоланиши ва эълон қилиниши керак.

Қонунларнинг ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг матбуотда эълон қилиниши улар қўлланилишининг мажбурий шартидир.

Сенат қўмиталари.

Халқаро муносабатлар, ташқи иқтисодий алоқалар, хорижий инвестициялар ва туризм масалалари қўмитаси

Бюджет ва иқтисодий ислохотлар масалалари қўмитаси

Суд-ҳуқуқ масалалари ва коррупцияга қарши курашиш қўмитаси Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси

Фан, таълим ва соғлиқни сақлаш масалалари қўмитаси Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари қўмитаси

Ёшлар, маданият ва спорт масалалари қўмитаси

Аграр, сув хўжалиги масалалари ва экология қўмитаси

Қонунчилик палатасининг қўмиталари

- 1 **Бюджет ва иқтисодий ислохотлар қўмитаси**
- 2 **Меҳнат ва ижтимоий масалалар қўмитаси**
- 3 **Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси**
- 4 **Халқаро ишлар ва парламетлараро алоқалар қўмитаси**
- 5 **Саноат, қурилиш ва савдо масалалари қўмитаси**
- 6 **Аграр ва сув хўжалиги масалалари қўмитаси**
- 7 **Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси**
- 8 **Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қўмитаси**
- 9 **Инновацион ривожланиш, ахборот сиёсати ва ахборот технологиялари масалалари қўмитаси**
- 10 **Коррупцияга қарши курашиш ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси**
- 11 **Фуқароларнинг соғлиғини сақлаш масалалари қўмитаси**
- 12 **Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш масалалари қўмитаси**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА МАВЖУД СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР

Халқ демократик партияси		
	<p>1991 йил 1 ноябрдаги партиянинг Таъсис қурултойида асос солинди. Бугунги кунда Ўзбекистон Халқ демократик партияси ушбу сайловларга ўз сафида 424.5 мингдан зиёд аъзолари билан бормоқда.</p> <p>Партия аъзоларини бевосита бирлаштирадиган 9 955 та бошланғич ташкилот фаолият кўрсатмоқда.</p>	 Иноятлов Улуғбек Илясович
“Адолат” социал-демократик партияси		
	<p>1995 йил 18 февралда партиянинг биринчи Таъсис Қурултойида ташкил топган.</p> <p>Бугунги кунда Ўзбекистон "Адолат" СДП ўз сафида 135 мингдан ортиқ аъзони бирлаштирган 3700 дан зиёд бошланғич партия ташкилотларига эга.</p>	 Умаров Наримон Маджитович
“Миллий тикланиш” демократик партияси		
	<p>2008 йил 20 июнда “Миллий тикланиш” демократик партияси ва “Фидокорлар” миллий демократик партиясининг бирлашиш Қурултойида, икки партия негизида янги Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси ташкил топди. Бугунги кунда партия аъзолар сони 190 мингга яқинни ташкил этади ва 5 578 дан ортиқ бошланғич партия ташкилотига эга.</p>	 Кадиров Алишер Келдиевич
Либерал-демократик партияси		
	<p>Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партияси 2003 йил 15 ноябрда бўлиб ўтган Таъсис Съездида ташкил топган. Бугунги кунда 620 мингдан зиёд аъзони бирлаштирган. 1 2000 га яқин бошланғич партия ташкилотига эга.</p>	 Хаитов Актам Ахмадович
Экологик партияси		
	<p>Ўзбекистон экологик ҳаракати (2008 йил 2 август кунини ташкил топган, 2008 йил 20 сентябрь кунини Адлия вазирлиги рўйхатидан ўтган) негизида ташкил этилган ва 2019 йил 8 январь кунини Адлия вазирлиги рўйхатидан ўтказилган.</p> <p>Бугунги кунда 240 мингдан ортиқ аъзоси мавжуд.</p>	

ХАЛҚАРО ТАШКИЛОТЛАР

Бирлашган миллатлар ташкилоти (БМТ)

Ер юзида тинчликни мустаҳкамлаш ва хавф- сизликни таъминлаш, давлатларнинг ўзаро ҳамкорлигини ривожлан- тириш мақсадида 1945 йил 24 октябрда ташкил этилган халқа- ро ташкилот. БМТ Уставига дастлаб 51 дав- лат имзо чеккан, ҳозирда аъзо давлатлар 193 тага етган.

БМТнинг доимий иш ўрни (штаб квар- тираси) - Нью-Йорк шаҳрида жойлашган БМТнинг расмий тиллари - инглиз, француз, рус, испан ва хитой тиллари бўлиб, инглиз, француз, испан тилларида иш юритилади.

Ташкилотда 6 та бош орган мавжуд. Улар- дан бештаси - Бош Ассамблея, Хавфсизлик Кенгаши, Иқтисодий ва Ижтимоий Кенгаш, Васийлик Кенгаши ва Котибият - БМТнинг Нью-Йоркдаги Марказий қароргоҳида, ол- тинчи орган - Халқаро Суд эса Нидерландия- нинг Гаага шаҳрида фаолият кўрсатади.

Ўзбекистон БМТга 1992 йил 2 март куни аъзо бўлган.

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги (МДХ)

1991 йил 8 декабрда Минскда Белоруссия, Россия, Украина томони- дан СССР нинг тугатилган- лиги тўғрисидаги ҳужжат- ни имзоладилар. Шу билан

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги ташкилоти тузилди. 1991 йил 21 декабрда битимга Озарбайжон, Арманистон, Қозогистон, Қирғизис - тон, Молдова, Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистон кўшилди.

Ҳозирда ташкилотга кирувчи давлатлар- нинг аҳолиси 283 млн. кишини ташкил этади. Уларнинг 29,4 фоизи саноат ва қурилиш- да, 21,5 фоизи қишлоқ хўжалиги, ўрмон ва балиқчилик соҳасида ишлайди.

Ташкилот давлатларнинг инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш, ташқи сиё- сий фаолиятни мувофиқлаштириш, умумий иқтисодий маконни вужудга келтириш, транс- порт ва алоқа тизимларини ривожлантириш, аҳоли соғлиги ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, ижтимоий масалалар ва иммиграция сиёсати, уюшган жиноятчиликка қарши кура- шиш, муодофаа сиёсатида ҳамкорлик қилиш ва ташқи чегараларни кўриклашда биргаликда фаолият юритишни назарда тутаяди.

МДХнинг қуйидаги органлари ташкил қилинган: Давлат бошлиқлари кенгаши Ҳукумат бошлиқлари кенгаши, Ташқи иш - лар вазирлари кенгаши Давлатлараро иқтисодий қўмита, маркази Парламентла - раро ассамблея (Санкт-Петербург) ва дои- мий ишловчи органи Мувофиқлаштирувчи маслаҳат қўмита (Минск) ҳисобланади. Ҳозирда ташкилотга 11 та мамлакат аъзо бўлиб, улар Россия, Белоруссия, Украина, Озарбайжон, Арманистон, Қозогистон, Қирғи - зистон, Молдова, Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистон. Шунингдек, Мўғулистон ва Аф- гонистон кузатувчи мақомига эга.

Шанхай ҳамкорлик ташкилоти (ШХТ)

Хитой, Россия, Қозогистон, Тожикистон, Қирғизистон ҳамда Ўзбекистон давлатла- ри ўртасида 2001 йил 15 июн- да ташкил этилган. Унинг асо-

сий мақсади аъзо давлатлар ўртасида ўзаро ишонч ва яхши қўшничиликни мустаҳ- камлаш ҳамда сиёсий, савдо-иқтисодий, ил- мий-техникавий, маданий, шунингдек, таълим, энергетика, транспорт, туризм, ат- роф-муҳитни муҳофаза қилиш ва бошқа со - халардаги самарали ҳамкорликни йўлга қў - йишдан иборат.

2003 йилда эса ШХТ Котибияти (Пекин) ва Минтақавий Аксилтеррор тузилмаси (Тош-

кент) ташкил этилди.

Евроосиё ҳудудининг 61 фоизини, дунё аҳо- лисининг тўртдан бир қисмини ташкил қилган мамлакатлар иштирокидаги Янги ташкилот қа- бул қилган биринчи ҳужжат “Шанхай Ҳамкор- лик Ташкилотини тузиш тўғрисидаги Деклара- ция”, “Терроризм, сепаратизм ва экстремизмга қарши кураш тўғрисида”ги Конвенция бўлди. Бугунги кунда жаҳонда нуфузи ортиб бо- раётган ташкилотга 8 та- Ўзбекистон, Россия, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Хитой, Покистон ва Ҳиндистон давлатлари аъзо. Шунингдек, Афғонистон, Мўғулистон, Эрон ва Белоруссия давлатларига кузатувчи ҳамда Шри-Ланкага мулоқот бўйича ҳамкор мақоми берил

ШХТ Бош қотиби Владимир Норов ва Мин- тақавий аксилтеррор тузилмаси Ижроия қўми - таси директори Жумахон Ғиёсов ҳисобланади.

Ҳалқаро ташкилотнинг ташкил топган вақтлари

БМТ	Бирлашган миллатлар ташки- лоти (1992 йил 2 март)
МДҲ	Мустақил давлатлар ҳамдўст- лиги (1991 йил 21 декабрь)
ЖСТ	Жаҳон савдо ташкилоти (1992 -1993 йиллар)
ЭСОСАН	Экология ташкилоти (1993 йил 20 сентябрь)
ШХТ	Шанхай ҳамкорлик ташкилоти (1996 йил , қайта номланиши 2001 йил 15 июнь)
ИНТЕРПОЛ	Халқаро полиция ташкилоти (1994 йил)
МАГАТЕ	Атом энергиясидан фойда- ланишни назорат қилувчи ташкилоти (1994 йил)
UNESCO	Бутун жаҳон маданий ёдгор- ликлар ташкилоти (1993 йил 26 октябрь)
НАТО	Шимолий атлантика ҳарбий блоки (1994 йил 13 июнь)
ОРЕК	Халқаро нефт ташкилоти (1996 йил)
НАФТА	– Халқаро эркин иқтисодий зоналар ташкилоти
ТАТ (ХМТ)	Халқаро меҳнат ташкилоти (1992)
ХСП	Халқаро савдо палатаси
ХСТ	Халқаро стандартлаштириш ташкилоти
ЖИМТ	Жаҳон интеллектуал мулк ташкилоти

ИЖРО ЭТУВЧИ ҲОКИМИЯТ

Вазирлар Маҳкамасининг таркиби

Бош вазир

Ўринбосарлари - 6 нафар

Вазирлар – 25 та

Қўмита раислари – 9 та

***Қорақалпоғистон Республикаси
ҳукуматининг бошлиғи Вазирлар
Маҳкамаси таркибига ўз лавозими бўйича
киради***

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижро этуви ҳоқимиятни амалга оширади.

Вазирлар Маҳкамаси қуйидаги ваколатларга эга:

Самарали иқтисодий, ижтимоий, молиявий, пул-кредит сиёсати юритилиши, фан, маданият, таълим, соғлиқни сақлашни ҳамда иқтисодиётнинг ва ижтимоий соҳанинг бошқа тармоқларини ривожлантириш бўйича дастурлар ишлаб чиқилиши ва амалга оширилиши учун жавобгар бўлади;

Фуқароларнинг иқтисодий, ижтимоий ва бошқа ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирларни амалга оширади;

Давлат ва хўжалик бошқаруви органлари ишини мувофиқлаштиради ва йўналтиради, уларнинг фаолияти устидан қонунда белгиланган тартибда назоратни таъминлайди;

Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Олий Мажлис қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлайди;

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига ҳар йили мамлакат ижтимоий-иқтисодий ҳаётининг энг муҳим масалалари юзасидан маърузалар тақдим этади;

Ушбу Конституция ва Ўзбекистон Республикаси қонунларида назарда тутилган бошқа ваколатларни амалга оширади.

Вазирлар Маҳкамаси конституциявий нормалар доирасида ва амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудидаги барча органлар,

корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан бажарилиши мажбурий бўлган қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

Вазирлар Маҳкамаси ўз фаолиятида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Президенти олдида жавобгардир.

Амалдаги Вазирлар Маҳкамаси янги сайланган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси олдида ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилади, бироқ Вазирлар Маҳкамасининг янги таркиби шакллантирилгунига қадар мамлакат Президентининг қарорига мувофиқ ўз фаолиятини давом эттириб туради.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ИЖРО ЭТУВЧИ ТУЗИЛМАСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ТАРКИБИ

Вазирлар Маҳкамаси раҳбарияти

Бош вазир – **Арипов Абдулла Нигматович**

Бош вазир ўринбосарлари:

1. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари лавозимига – **Раматов Ачилбай Жуманиязович**
2. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг молия-иқтисодиёт ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича ўринбосари - Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазири - **Кучкаров Джамшид Анварович**
3. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари - **Ғаниев Шухрат Мадаминович**
4. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг инвестициялар ва ташқи иқтисодий алоқалар масалалари бўйича ўринбосари - Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазири - **Умурзаков Сардор Уктамович**
5. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ижтимоий ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари - **вакант**
6. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари - Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт вазири- **Абдухакимов Азиз Абдуқахарович**

Вазирликлар:

1. Ички ишлар вазири - **Бобожонов Пўлат Раззақович**
2. Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазири - **Қўчқоров Жамшид Анварович**
3. Молия вазири - **Ишметов Тимур Аминжанович**
4. Транспорт вазири - **Маҳкамов Илхам Рустамович**

5. Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазири - **Хусанов Нозим Бахтиёрвич**
6. Олий ва ўрта махсус таълим вазири - **Тошқулов Абдуқодир Ҳамидович**
7. Халқ таълими вазири - **Саидов Бахтиёр Одилевич**
8. Соғлиқни сақлаш вазири - **Мусаев Бехзод Анварович**
9. Мудофаа вазири - **Қурбонов Баҳодир Низомович**
10. Фавқулодда вазиятлар вазири в/б - **Худайбергенов Турсинхон Айдарович**
11. Қурилиш вазири - **Зокиров Ботир Эркинович**
12. Ташқи ишлар вазири - **Комилов Абдулазиз Ҳафизович**
13. Инвестициялар ва ташқи савдо вазири - **Умурзоқов Сардор Ўктамович**
14. Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазири – **Шерматов Шерзод Хотамович**
15. Адлия вазири - **Давлетов Русланбек Куролтаевич**
16. Маданият вазири - **Назарбеков Озодбек Аҳмадович**
17. Спортни ривожлантириш вазири - **Икромов Адхам Илхомович**
18. Туризм ва маданий мерос вазири - **Абдуҳақимов Азиз Абдуқаҳарович**
19. Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазири - **Хидоят Шерзод Саиджанович**
20. Мактабгача таълим вазири - **Шин Агриппина Васильевна**
21. Инновацион ривожланиш вазири - **Абдурахмонов Иброҳим Йўлчиевич**
22. Қишлоқ хўжалиги вазири - **Хўжаев Жамшид Абдуҳақимович**
23. Сув хўжалиги вазири – **Ҳамроев Шавкат Раҳимович**
24. Энергетика вазири - **Султонов Алишер Саидаббосович**
25. Маҳалла ва нуронийларни қўллаб-қувватлаш вазири – **Худайбергенов Турсинхан Айдарович**

Давлат Қўмиталар:

1. Давлат статистика қўмитаси раиси - **Бегалов Баҳодир Абдусаломович**
2. Давлатсолиқ қўмитаси раиси - **Қудбиев Шерзод Давлатович**
3. Давлат божхона қўмитаси раиси - **Мавлонов Акмалхужа Юсупович**
4. Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси раиси - **Обломуратов Нарзулло Наимович**
5. Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси раиси – **Исламов Бобир Фарҳодович**
6. Саноат хавфсизлиги давлат қўмитаси раиси - **Гулямов Бахтиёр Ваҳабович**
7. Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси раиси - **Бакиров Низомиддин Жалилович**
8. Ветеринария ва чорвачилиқни ривожлантириш давлат қўмитаси раиси – **Норқобиллов Баҳромжон Тўраевич**
9. Мудофаа саноати давлат қўмитаси раиси - **Исмоилов Ойбек Ортиқович**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ РАҲБАРИЯТИ

Ички ишлар вазири	генерал-лейтанант Бобожонов Пўлат Раззоқович
Вазирнинг биринчи ўринбосари	генерал-майор Собиров Шухатжон Ўринбаевич
Ички ишлар вазирининг ўринбосари – Жамоат хавфсизлиги департаменти бошлиғи	полковник Абдуллаев Бекмурод Тожимирзаевич

Ички ишлар вазирининг ўринбосари – Маънавий-маърифий ишлар ва кадрлар билан таъминлаш департаменти бошлиғи	генерал-майор Икрамов Азизбек Исроилович
Ички ишлар вазирининг ўринбосари – Тергов департаменти бошлиғи полковник	полковник Абдулхаков Яхёжон Артикбоевич
Ички ишлар вазирининг ўринбосари – Транспорт ва туризм объектларида хавфсизликни таъминлаш департаменти бошлиғи полковник	генерал-майор Мирзараҳимов Баходир Юлдашевич
Ички ишлар вазирининг ахборот технологиялари бўйича ўринбосари	полковник Тураходжаев Нажмиддин Садирович
Вазир ўринбосари	полковник Нишанбаев Саидкарим Абдухокимович
Вазир маслаҳатчиси	генерал-полковник Алматов Зокиржон Алматович
Вазир маслаҳатчиси	подполковник Рўзиев Хуршид Хасанович

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИ
ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИ ДЕПАРТАМЕНТИ
ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ ХИЗМАТИ
РАЎБАРИЯТИ**

Хизмат бошлиғи	полковник Бердиалиев Бахтиёр Эркинович
Хизмат бошлиғининг ўринбосари	вакант
Хизмат бошлиғининг ўринбосари	полковник Султанов Азимжон Абралович
Хизмат бошлиғининг ўринбосари	полковник Абдуллаева Умида Хазратовна
Таҳлил бўлими бошлиғи	подполковник Курбанов Мансур Норбутаевич
Ижтимоий профилактика бўлими бошлиғи	подполковник Шарипов Жасур Саттор ўғли
Маъмурий амалиёт бўлими бошлиғи	подполковник Наимов Рахимжон Хафизович
Вояга етмаганлар билан ишлашни ташкил этиш бўлими бошлиғи	подполковник Усаров Фаррух Мадаминович
Ёшлар билан ишлашни ташкил этиш бўлими бошлиғи	подполковник Султанов Бахриддин Муродович

**2-БОБ ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИГА ДОИР
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАРМОН ВА ҚАРОРЛАРИ
ҲАМДА АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИСЛОҲОТЛАР.**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING “ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ТЎҒРИСИДА”ГИ ҚОНУНИ

16.09.2016 й. ЎРҚ-407

**Қонунчилик палатаси томонидан 2016 йил 12 августда қабул қилинган
Сенат томонидан 2016 йил 24 августда маъқулланган,
2017 йил 16 март кунидан кучга кирган.**

Қонун 8-боб, 49-моддадан иборат

- ❖ Қонунда Ички ишлар органларининг вазифалари фаолиятининг асосий йўналишлари, фаолиятининг асосий принциплари
- ❖ Ички ишлар органларининг мажбуриятлари ва ҳуқуқлари
- ❖ Ички ишлар органлари томонидан айрим мажбурлов чораларининг қўлланилиши
- ❖ Ички ишлар органлари ходимлари томонидан жисмоний куч ишлатиш, махсус воситаларни ва ўқотар қуролни қўллаш Ички ишлар органларида хизматни ўташ тартиби ва шартлари
- ❖ Ички ишлар органлари ходимларини ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимоя қилиш

ҚОНУННИНГ МАҚСАДИ

- ❖ Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органларининг фаолиятини тартибга солишдан иборат.

ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ

- ❖ Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини, жисмоний ва юридик шахсларнинг мулкани, конституциявий тузумни ҳимоя қилишдан, қонун устуворлигини, шахс, жамият ва давлатнинг хавфсизлигини таъминлашдан, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва профилактикасида иборат.

Ўзбекистон Республикасининг Президентнинг «Ички ишлар органлари кадрлари билан ишлаш ва уларнинг хизматини ташкил этиш тартибини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори 2017 йил 29 ноябрдаги ПҚ-3413-сон

- ✓ **Хизматни ўташ тўғрисидаги Низом**
- ✓ **Интизом устави**
- ✓ **Пул таъминоти тўғрисидаги Низомлар тасдиқланди.**

Хизматни ташкил этишни такомиллаштиришнинг қуйидаги **8 та устувор йўналишлари** Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ва унинг бўлинмаларининг энг муҳим вазифаси деб ҳисобланган:

ҚАРОП ҚИСМИДА

- ИИВ Олий таълим муассасаларини тамомлаган ходим билан мажбурий равишда **5 йил ишлаш бўйича шартнома тузиш**.
- Раҳбарларни **3 йил** ишлаганидан сўнг **ротация** қилиш.
- Ходимнинг хизмат йили календарь ҳисобда **20 йилга етганидан сўнг**, ўтаган хизмат йиллари учун **пенсия олиш ҳуқуқига эга** бўлади.
- Ёш ходимларни тарбиялашда юксак маҳорат кўрсатган мураббийларга **20 фоизлик устама тўлаш**.
- Бириктирилган ёш ходимларнинг таълим-тарбиясига масъулиятсизлик билан ёндашганида мураббийлар эгаллаб турган лавозимидан озод этишгача бўлган интизомий жазога тортилади.
- Барча ички ишлар органларида **Интизомий кенгашлар ташкил** этиш белгиланди.
- Хизмат вазифасига масъулиятсизлик билан ёндошганларга лавозим маошининг **50 фоизгача бўлган миқдорда жарима** қўллаш.
- Ходимларни I, II ва III даражали **“Ички ишлар органларида бенуксон хизматлари учун” кўкрак нишонлари** билан тақдирлаш.
- Ходимларни **“ички ишлар органларининг фахрий ходими” кўкрак нишони** билан тақдирлаш.
- **20 йил** хизмат стажига эга бўлган ходимларга лавозим маошининг **40 фоизи** миқдорда қўшимча ҳақ тўланадиган **“Уста”** малака тоифаси берилиши.
- Ходимларнинг фарзандлари мактабгача таълим муассасаларига, шунингдек ички ишлар органлари тизимидаги мактабгача таълим муассасаларига ва ёзги соғломлаштириш оромгоҳларига навбатсиз ва имтиёзли равишда жойлаштирилади.

“Хизматни ўташ тартиби тўғрисидаги Низом”да белгиланган

- Хизматга эркаклар учун **165 сантиметрдан** паст бўлмаган, аёллар учун **160 сантиметрдан** паст бўлмаган **қабул қилинади** (муқаддам 170/165 см).
- ИИОларида хизматда бўлишнинг чегара ёши:
  - сафдорлар ва сержантлар **50 ёш**
  - аёлларга (мавжуд унвонидан катъий назар) **50 ёш**
  - офицерлар таркибига **55 ёш**
  - генераллар таркибига **60 ёш**
- **Сафдорлик ва сержантлик** лавозимларида хизмат қилаётган ходимларни хизмат муддатини узайтиришга рухсат этилди.
- **Дастлабки танлов** тадбирлари қуйидагиларни ўз ичига олади:
  - дастлабки суҳбат;
  - психологик тест;
  - умумжисмоний тайёргарлик даражасини баҳолаш.
  - якуний танлов номзод билан яқка тартибдаги суҳбат шаклида ўтказилади.
- **Капитан** махсус унвонини бериш муддати **2 йил** қилиб белгиланди.
- **ИИВ олий таълим** муассасаларида ўқиш ва спорт-маданият соҳасида юқори натижаларга эришган, таълим дастурини аъло баҳоларга тамомлаган битирувчиларига **«катта лейтенант»** махсус унвони берилиши мумкин.
- **Профилактика** (катта) инспекторлари, **терговчилар** (катта), ва **тезкор** (катта) вакилларга ўз йўналишларида **15 календарь йилдан ортиқ узлуксиз** иш стажига эга бўлса **подполковник** унвони берилади

- Профилактика (катта) инспекторлари, терговчилар (катта, ЎМИБ), ва тезкор вакилларга (катта, ЎМИБ) ўз йўналишларида **20 календарь йилдан ортиқ узлуксиз** иш стажига эга бўлса **полковник** унвони берилади.

- Лавозимида **вазифа бажарувчиларга** аввалги лавозими бўйича унвонини бериш **жорий этилди.**

- ИИОлари ихтиёрида бўлган **даври хизмат стажига киритилиши** белгиланди.

- Жинойят жавобгарликка тортилган ходимга нисбатан **Суднинг якуний қарори чикмагунига қадар уни хизматдан бўшатмаслик** белгиланди.

- **Ходимларни ҳар 5 йилда навбатдаги аттестациядан ўтказиш** белгиланган

“Интизом Устави” да белгиланган.

- **Ходимларга** нисбатан қўлланиладиган интизомий таъсир чоралари:

- танбех;

- хайфсан;

- қаттиқ хайфсан;

- лавозим маошининг **50 фоизгача** бўлган миқдорда **жарима** (муқаддам бўлмаган)

- махсус унвонини бир поғона пасайтириш;

- эгаллаб турган лавозимидан озод этиш;

- гаупвахтада хибсада ушлаб туриш;

- ички ишлар органларидан бўшатиш.

- **Қуйидагилар хизмат интизомини қўпол равишда бузиш сирасига киради:**

- ходимнинг **сабабсиз равишда узлуксиз уч кундан ортиқ** муддатда хизмат жойида бўлмаслиги;

- хизмат жойида **спиртли ичимлик, гиёҳвандлик воситаси ёки бошқа моддалар таъсирида маст ҳолатда бўлиш;**

- фуқароларнинг **ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини бузиш.**

“Пул таъминоти бўйича тўғрисидаги Низом” да белгиланган

- Ходимларга **хорижий тилни** билганлиги ва хизматда фойдаланганлиги учун **5 фоиздан 20 фоизгача устама** ҳақ тўлаш

- **Тергов, Жиноят қидирув, терроризмга қарши** курашиш хизматлари ходимларига:

- энг кам иш ҳақининг **2 бараваридан 5 бараваригача** бўлган миқдорда махсус **тоифа разрядлари** учун тўлов;

- энг кам иш ҳақининг **4 бараваридан 10 бараваригача** миқдорда **мукофот тўловлар (шов-шувли жиноят очганлиги учун);**

- **Юридик таъминот ва хавфсиз туризмни таъминлаш** хизматлари ходимларига **10 фоизлик** устама;

- Хизмат йилларига **фоиз ҳисобида қўшимча ҳақлар 20 йил хизматга 30 фоиз, 25 йилдан ортиқ хизматга 40 фоиз** устама ҳақ бериш белгиланди

- -уй-жойга муҳтож ходимларга **яшаш шароитларини яхшилаш** учун энг кам иш ҳақининг **1000 бараваригача** бўлган миқдорда **5 йилдан ошмаган** муддатга қарз бериш;

- **-тўй ва бошқа маросимлар** учун энг кам иш ҳақининг **2 бараваригача, оғир касаллика дучор** бўлган ходимларга энг кам иш ҳақининг **5 бараваригача** бўлган моддий ёрдам бериш.

**Ўзбекистон Республикаси ИИВнинг 2016 йил 30 майдаги 82-сонли
буйруғи билан тасдиқланган “Ички ишлар органлари ходимларининг
одоб-ахлоқ қоидалари”**

**(Вазирлар Маҳкамасининг “Давлат бошқаруви органлари ва
маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-
ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида” 2016 йил 2
мартдаги 62-сон қарорига мувофиқ ишлаб чиқилган ва Қонунчилик
палатаси томонидан 2016 йил
12 августда қабул қилинган)**

Мазкур қўлланма 9 боб, 62 банддан иборат.

1. Умумий қоидалар
2. Ички ишлар органлари ходимларининг хизматдаги хулқ-атворининг умумий принциплари ва қоидалари
3. Манфаатлар тўқнашуви
4. Ички ишлар органлари ходимларининг одоб-ахлоқининг асосий талаблари
5. Ички ишлар органлари ходимларининг касбий одоб-ахлоқини шакллантириш
6. Ходимларнинг хизмат кийимларини кийиш ва ўзаро муомала маданияти
7. Ходимларнинг фуқаролар билан муомала маданияти
8. Ички ишлар органларини ходимларининг инсон ҳуқуқлари маданиятига риоя этиши
9. Ички ишлар органлари ходимларининг одоб-ахлоқ қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик.

МАЪЛУМОТ УЧУН:

56-бандида: Ҳеч бир ички ишлар органлари ходими кийноқ ҳамда муомала ва жазолашнинг қаттиқ, шафқатсиз, инсонийликка зид ёки кадр-қимматни камситишдан иборат бўлган ҳар қандай ҳаракатни амалга ошириши, бунга ундаши мумкин эмаслиги қатъий белгиланган.

Ўз.Р.Конституциясининг 7-боб, 27-моддаси билан кафолатланган.

**Ўзбекистон Республикаси ИИВнинг 2021 йил 4 ноябрдаги 417-сонли
буйруғи билан тасдиқланган Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бош
бошқармасининг “Ишонч маркази”**

“1259” қисқа рақами- оила-турмуш доирасида жисмоний, руҳий, жинсий ёки иқтисодий таъсир ўтказиш ёки бундай таъсир ўтказиш чораларини қўллаш билан таҳдид қилиш орқали уларнинг ҳаёти, соғлиги, жинсий дахлсизлиги, шаъни, кадр-қиммати ва қонун билан ҳимоя қилинадиган бошқа ҳуқуқлари ҳамда эркинликлари тажовуз қиладиган гайриҳуқуқий ҳаракат (ҳаракатсизликлар)лар тўғрисида хабарга ёрдам кўрсатиш учун ташкил этилган.

“1286” қисқа рақами- ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўлинмалари, шу жумладан профилактика инспекторлари томонидан процессуал-ҳуқуқий ёрдам ва маслаҳат сўраш учун ташкил этилган.

**Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида»ги
ПФ-6196-сон Фармони**

Жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашишнинг яхлит тизимини шакллантириш, ички ишлар органларининг энг қуйи бўғинидан республика даражасигача самарали фаолиятини йўлга қўйиш ва замонавий иш услубларини жорий этиш орқали мамлакатимизда ҳуқуқ-тартибот ва қонунийликни мустаҳкамлаш, аҳолининг тинчлиги ва осойишталигини таъминлаш мақсадида:

- ҳар бир маҳалла, оила ва шахс кесимида жиноятчиликнинг сабабларини аниқлаш ва уларни бартараф этиш орқали ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашишга оид муаммоларни бевосита жойларнинг ўзида ҳал этиш;

- ҳудудларда жиноятчилик аҳолидан келиб чиқиб, ҳар бир туман, шаҳар ва маҳаллаларни тоифаларга ажратиш ҳамда ҳокимликлар, секторлар ва жамоатчилик билан ҳамкорликда «жиноят ўчоқлари»ни бартараф этиш учун барча зарур куч ва воситаларни жалб қилиш;

- «республика — вилоят — туман — маҳалла» тизими асосида яхлит бошқарув ва узлуксиз назорат қилиш механизмларини жорий этиш, ички ишлар ва бошқа давлат органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш борасидаги фаолиятини самарали мувофиқлаштириш орқали мамлакатимизда тинчлик ва барқарорликни таъминлаш;

- ички ишлар органлари ходимларининг замонавий қиёфасини яратиш, уларнинг масъулияти ва касбий салоҳиятини ошириш, жиноятчиликнинг янги кўринишларига қарши курашиш учун зарур кўникмаларни шакллантириш ҳамда соҳани тўлиқ рақамлаштиришга эришиш.

1. Ички ишлар органларининг таянч пунктлари негизида маҳалла ҳуқуқ-тартибот масканлари босқичма-босқич ташкил этилсин.

маҳалла ҳуқуқ-тартибот маскани ҳудуддаги жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашишнинг асосий қуйи бўғини ҳисобланади;

маҳалла ҳуқуқ-тартибот маскани томонидан жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш ишларини тизимли ташкил этиш ва мувофиқлаштириш вазифаси профилактика инспекторига юкланади.

2. Профилактика инспекторига масофадан туриб мурожаат юбориш ва уни кўриб чиқиш жараёнини кузатиб бориш, аҳоли билан ўзаро тезкор мулоқотни йўлга қўйиш, профилактика инспекторлари ва сектор раҳбарлари фаолиятига баҳо бериш имконини берувчи “Smart маҳалла” ахборот дастури ишлаб чиқилганлиги маълумот учун қабул қилинсин.

- бир ой муддатда вилоят, туман ва шаҳар ички ишлар органлари раҳбарлари томонидан ҳар ой якуни бўйича аҳолига Интернет тизимидаги ахборот ресурслари орқали ҳудуддаги криминоген вазият юзасидан «профилактик-огоҳлантирувчи мурожаат» қилиб бориш амалиётини жорий этилди.

3. Туман ва шаҳар ички ишлар органлари фаолиятининг самарадорлигини ошириш мақсадида:

- жойлардаги криминоген ва ижтимоий вазиятдан келиб чиқиб, туман ва шаҳар ички ишлар органларининг ташкилий-штат тузилмаларини шакллантириш ва мунтазам ўзгартириб бориш тартиби жорий этилсин;

- туман ва шаҳар пробацция бўлинмалари тегишинча туман ва шаҳар ички ишлар органларининг бевосита бўйсунувига ўтказилиб, пробацция ҳисобига олинган шахсларни

кунлик назорат қилишда профилактика инспекторлари билан ҳамкорлик механизмлари белгилансин.

- Тошкент шаҳри тажрибасига асосан республиканинг барча ҳудудларидаги ички ишлар бўлимлари (бўлинмалари)ни ва айрим тузилмаларининг раҳбарлик лавозимларини мақбуллаштириш ҳамда бўшайдиган штат бирликларини жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасига йўналтириш чораларини кўрсин;

4. Ички ишлар вазирлиги тузилмасини такомиллаштириш орқали турдош соҳавий хизматлар фаолиятини бошқариш ва мувофиқлаштиришнинг ягона тизимини жорий этиш мақсадида:

а) куйидагилар ташкил этилсин:

Жиноят қидирув бош бошқармаси, Терроризм ва экстремизмга қарши курашиш бош бошқармаси, Тезкор-қидирув ҳамкорлиги бошқармасини ўз ичига оладиган Тезкор-қидирув департаменти;

Патруль-пост хизмати ва жамоат тартибини сақлаш бош бошқармаси, Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бош бошқармаси, Йўл ҳаракати хавфсизлиги бош бошқармаси, Пробация хизматини ўз ичига оладиган Жамоат хавфсизлиги департаменти;

Транспортда хавфсизликни таъминлаш бош бошқармаси, Хавфсиз туризмни таъминлашни мувофиқлаштириш бошқармасини ўз ичига оладиган Транспорт ва туризм объектларида хавфсизликни таъминлаш департаменти;

Кадрлар бош бошқармаси, Маънавий-маърифий ишлар бошқармаси, касбий тайёргарлик бошқармасини ўз ичига оладиган Маънавий-маърифий ишлар ва кадрлар билан таъминлаш департаменти.

Ички ишлар вазирининг ўринбосарлари ташкил этилаётган тегишли департаментларнинг бевосита раҳбарлари ҳисобланади.

б) Жазони ижро этиш бош бошқармаси Ички ишлар вазирлиги ҳузуридаги Жазони ижро этиш департаменти (кейинги ўринларда — Жазони ижро этиш департаменти) этиб қайта ташкил этилди.

в) Ҳуқуқий статистика ва тезкор-ҳисоб маълумотлар маркази ва унинг ҳудудий бўлинмаларини Ички ишлар вазирлигида (кейинги ўринларда — Ҳуқуқий статистика маркази) ташкил этиш ҳамда куйидагиларни унинг асосий вазифалари этиб белгилаш:

жиноятлар ва маъмурий ҳуқуқбузарликлар статистикасини юритиш, жиноятчилик ҳолатини, шу жумладан ҳудудлар ва ҳуқуқбузарликлар турлари кесимида статистик таҳлилни амалга ошириш;

ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, уларни аниқлаш ва фош этишда фойдаланиш учун тезкор-маълумотлар ҳисоблари, ички ишлар органларининг архив-маълумотлари ва махсус фондларини юритиш, шунингдек, шахсларнинг қидирувини эълон қилиш жараёнини таъминлаш;

б) Ички ишлар вазирлиги тузилмасида Жамоат хавфсизлиги масалалари илмий-амалий тадқиқотлар марказини (кейинги ўринларда — Илмий-амалий тадқиқотлар маркази) ташкил этиш

Илмий-амалий тадқиқотлар маркази томонидан ишлаб чиқиладиган жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш борасидаги муаммоларни ҳал қилиш бўйича таклифларни амалиётга жорий этиш ички ишлар органлари раҳбарлари зиммасига юкланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5050-сон Фармони.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартдаги «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-6196-сон Фармонида мувофиқ, шунингдек, жамоат хавфсизлигини

таъминлаш бўйича ўрнатилаётган янги механизмларнинг самарали амалга оширилишини таъминлашда ички ишлар органларининг роли ва масъулиятини янада ошириш мақсадида:

- туман (шаҳар) хокимлари ҳар ойда маҳалла ҳуқуқ-тартибот масканига раҳбарлик қилаётган профилактика катта инспектори билан шахсан учрашиб, ҳудудда жамоат хавфсизлигини таъминлаш борасида аниқланган муаммоли масалаларни ҳал этиш чораларини кўради;

- халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашлари ҳар ярим йилда маҳалла ҳуқуқ-тартибот масканига раҳбарлик қилаётган профилактика катта инспекторининг ҳудудда жамоат хавфсизлигини таъминлаш аҳволи бўйича ҳисоботини эшитади ва зарур чораларни белгилайди.

1. профилактика инспекторлари томонидан ҳар бир оила ва хонадондаги муҳитни, шунингдек, ҳуқуқбузарликлар содир этилишига таъсир этувчи ижтимоий, инфратузилма ва бошқа муаммоларни ўрганиш ҳамда баргараф этиш бўйича «Хавфсиз хонадон» ва «Хавфсиз ҳовли» тизимини йўлга қўйиш;

2. профилактика инспекторлари ваколатига кирувчи маъмурий ҳуқуқбузарликлар бўйича иш юритувни тўлиқ электрон шаклга ўтказсин ва профилактика инспекторларининг суд мажлисларида «масофавий» тарзда қатнашиш амалиётини жорий этиш.

2. Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш борасидаги фаолиятини самарали ташкил этиш мақсадида:

- янги бошқарув тизими Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида жамоат хавфсизлигини таъминлаш ушбу ҳудудлардаги ички ишлар ва бошқа ваколатли органларнинг мавжуд куч ва воситаларини ягона «пойтахт минтақаси» тамойили жорий этилиши.

3. ички ишлар органлари фаолиятига рақамли технологиялар ва сунъий интеллектни жорий этиш бўйича:

- ички ишлар органлари соҳавий хизматларининг электрон маълумотлар базаларини ягона платформа негизида бирлаштириш асосида «E-ichki ishlar organlari» марказлашган ахборот тизимини яратиш;

- ички ишлар органларининг барча ахборот тизимларини интеграция қилиш ва улардан самарали фойдаланишни таъминлаш мақсадида Ички ишлар вазирлигининг Маълумотларни қайта ишлаш ягона марказини яратиш.

4. Ички ишлар органларида маънавий-маърифий ишларни ташкил этиш концепциясига асосан, ички ишлар органлари ходимларининг маънавий ва интеллектуал салоҳиятини юксалтириш ишлари «Ватанга ва халққа садоқат билан хизмат қилиш — олий бурчимиз!» концептуал гоёси асосида ташкиллаштириш.

ички ишлар органларининг ходимларида мамлакатда тинчлик ва осойишталикни таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш каби олий масъулият туйғусини шакллантириш мақсадида ҳар бир ҳудудий ички ишлар органларида «ватанпарварлик бурчаги» ташкил этилиш.

**Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ички ишлар органлари учун
профессионал кадрларни тайёрлашнинг сифат жихатидан янги тизимни жорий
этиш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида”ги
ПҚ-5076-сон Қарори**

Ички ишлар органлари учун мутахассислар тайёрлашнинг мутлақо янги тизимини жорий этиш, ходимларнинг малакасига қараб хизмат бўйича ўсишини таъминлаш, шунингдек, куч ва воситаларни самарали бошқаришда раҳбар кадрларнинг интеллектуал ва профессионал салоҳиятини янада ошириш мақсадида:

1. 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб, Ички ишлар вазирлигининг Академиясида (кейинги ўринларда — Академия) кадрларни тайёрлаш жараёнига бакалаврият ва магистратурани ўз ичига оловчи икки босқичли олий таълим тизими жорий этилди.

- Академиядаги таълим тизими кадрларни мақсадли касбий тайёрлашга қаратилади ҳамда биринчи курсдан бошлаб мутахассислик ва юридик фанларни ўқитиш, жанговар ва жисмоний жиҳатдан тайёрлаш;

- Академиянинг бакалавриат дастури бўйича ўқитиш кундузги ва сиртки таълим шаклларида ташкил этиш ва ўқишга қабул қилиш ички ишлар вазирининг ўринбосари раислигида яқка тартибдаги суҳбат орқали амалга ошириш;

- магистратура дастурининг ҳар бир йўналиши бўйича ўқиш муддати бир йилни ташкил этади ва битирувчиларга олий таълимнинг иккинчи босқичини тамомлаганлигини тасдиқловчи диплом берилади;

Ички ишлар вазирлиги олий таълим муассасаларининг муқаддам фаолият кўрсатган магистратураси, олий академик курслари ва раҳбар кадрларни тайёрлаш факультети (олий курслари)ни тамомлаганлик хизматни ўташ масалаларида мазкур қарор билан жорий этилаётган иккинчи даражадаги магистратурага тенглаштириш.

2. Ички ишлар вазирлиги Малака ошириш институти:

- касбий тайёргарлик факультетида (кейинги ўринларда — касбий тайёргарлик факультети) беш ойлик дастур бўйича ички ишлар органларининг сержант таркибидаги лавозимларига номзодларни махсус касбий тайёрлаш амалга оширади;

- касбий тайёргарлик факультетини тамомлаган ходимларга «кичик сержант» махсус унвони ҳамда белгиланган намунадаги диплом берилади.

6. Ички ишлар органларида хизматни ўташ тартибига қуйидагиларни назарда тутувчи узлуксиз ўқув-карьера жараёни тизими жорий этилди;

- ички ишлар органлари раҳбар таркибининг тегишли лавозимларига тайинланиш учун Академия магистратурасида ўқиш шартлиги;

- ходимларга махсус унвонлар берилишининг ҳамда сафдор ва сержантлар таркибидаги ходимлар офицерлик лавозимларига тайинланишининг асосий талабларидан бири сифатида уларнинг қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларидан ўтиши зарурлиги.

Академияда тўлов-контракт асосида ўқитиш ставкалари ҳар йили ички ишлар вазири томонидан белгиланади;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида профессионал кадрларни тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-5077-сон Қарори

Мамлакатимизнинг тинчлиги ва осойишталигига бўлган ҳар қандай таҳдидларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида юқори малакали мутахассисларни тайёрлаш тизимини илғор халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш, шунингдек, замон талабларидан келиб чиқиб, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва Қуролли Кучларнинг кадрлар салоҳиятини ошириш мақсадида:

1. Миллий гвардия Ҳарбий-техник институти Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети ташкил этилади.

Университет қуйидаги соҳалар учун малакали ходимларни тайёрлайди:

Ички ишлар вазирлиги ва Миллий гвардия учун — жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасининг тегишинча жамоат тартибини сақлаш, йўл ҳаракати хавфсизлиги ва паспорт тизими талабларини амалга ошириш йўналишларида;

Қуролли Кучлар ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар учун — ҳарбий дипломатия, юриспруденция ва иқтисодиёт ҳамда муҳандислик-техник, тарбиявий-психологик ва қўмондонлик-тактик фаолият соҳасида;

ўз қўриқлаш тузилмаларига эга бўлган давлат ва хўжалик бошқаруви органлари учун — қўриқлаш фаолиятини ташкил этиш ва амалга ошириш соҳасининг барча йўналишларида.

2. Университетда профессионал кадрларни тайёрлаш жараёнига бакалавриат ва магистратурани ўз ичига олувчи икки босқичли олий таълим тизими жорий этилди.

3. Университет магистратурасини тамомлаганлик тўғрисидаги диплом ҳарбий хизмат (хизмат)ни ўташда Қуролли Кучлар Академиясининг икки йиллик магистратура дастурини, Ички ишлар вазирлиги Академиясининг иккинчи даражадаги магистратурасини, шунингдек, хорижий мамлакатлар ҳарбий академияларини тамомлаганлик тўғрисидаги дипломларга тенглаштирилади;

4. Университетнинг сиртки таълим шаклига Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Хавфсизлик кенгаши аппарати томонидан ҳар йили белгиланадиган қўшимча квота бўйича бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва Қуролли Кучларда камида уч йиллик ҳарбий хизмат (хизмат) стажига эга бўлган ҳарбий хизматчилар (ходимлар) тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилиниши мумкин.

5. Университетнинг хизматчилар ҳисобланган бошқарув, илмий ва профессор-ўқитувчилар таркибидаги лавозимларига тегишинча Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 1 августдаги «Республика олий таълим муассасалари ходимлари меҳнатиға ҳақ тўлашнинг такомиллаштирилган тизимини тасдиқлаш тўғрисида»ги 164-сон ва 2009 йил 18 августдаги «Илмий ходимлар меҳнатини янада рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 233-сон қарорлари билан белгиланган меҳнатга ҳақ тўлашнинг базавий лавозим маошлари қўлланилади.

**Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Академиясидаги таълим йўналишлари
(мутахассисликлари)**

РЎЙХАТИ*

Т/р	Йўналиш (мутахассислик) номи	Бериладиган малака	Таълим шакли	Таълим муддати
I. Бакалавриат				
1.	Тергов фаолияти	юрист	кундузги	3 йил
2.	Тезкор-қидирув фаолияти	юрист	кундузги	3 йил
3.	Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти	юрист	кундузги	3 йил
4.	Эксперт-криминалистика фаолияти	юрист	кундузги	3 йил
5.	Жиноий жазоларни ижро этиш	юрист	кундузги	3 йил
6.	Хизмат фаолиятини тарбиявий-психологик таъминлаш	юрист-психолог	кундузги	3 йил
7.	Ташкилий-штаб фаолияти	юрист	кундузги	3 йил
8.	Ҳуқуқбузарликларни олдини олиш ва фoш этиш фаолияти	юрист	сиртки	4 йил/3 йил**
II. Магистратура				
9.	Ташкилий-тактик бошқарув	II даражали магистр-юрист	кундузги	1 йил
10.	Ташкилий-стратегик бошқарув	I даражали магистр-юрист	кундузги	1 йил

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Малака ошириш институтининг касбий тайёргарлик факультетидаги таълим мутахассисликлари

РЎЙХАТИ

Т/р	Мутахассислик номи	Бериладиган малака	Таълим шакли	Таълим муддати
1.	Йўл-патруль фаолияти	мутахассис	кундузги	5 ой
2.	Паспорт тизимини таъминлаш	мутахассис	кундузги	5 ой
3.	Патруль-пост фаолияти	мутахассис	кундузги	5 ой
4.	Жазоларни ижро этиш фаолияти	мутахассис	кундузги	5 ой
5.	Тарбиявий фаолият	мутахассис	кундузги	5 ой
6.	Махсус операцияларни амалга ошириш фаолияти	мутахассис	кундузги	5 ой
7.	Маъмурий-хўжалик таъминоти	мутахассис	кундузги	5 ой

Ички ишлар органларидаги узлуксиз ўқув-карьера жараёни

ТИЗИМИ

Ўқитиш			Карьера		
Таълим муассасаси	Ўқитиш шакли ва муддати	Бериладиган малака	Тайёрлаш даражаси	Ўқитиш мақсади	
				Махсус унвон бериш	Лавозимга тайинлаш
САФДОРЛАР ТАРКИБИ					
ИИВ Малака ошириш институти	бошланғич тайёргарликнинг кундузги ва сайёр курслари <i>(3 ойгача)</i>	-	ички ишлар органлари	-	ходим
	офицерлик лавозимларига тайинлаш учун кундузги қайта тайёрлаш курслари * <i>(1 ойгача)</i>	-	маҳалла, туман (шаҳар)	лейтенант	ходим, гуруҳ командири
СЕРЖАНТЛАР ТАРКИБИ					
ИИВ Малака ошириш институти	махсус касбий тайёргарлик	мутахассис <i>(махсус касбий тайёргарлик)</i>	маҳалла, туман (шаҳар)	кичик сержант	ходим, гуруҳ командири

	курсларидаги кундузги таълим (5 ой)				
ИИБ Малака ошириш институти/Махсус тайёргарлик ўқув маркази	офицерлик лавозимларига тайинлаш учун кундузги қайта тайёрлаш курслари* (1 ойгача)	-	маҳалла, туман (шаҳар)	лейтенант	ходим, гуруҳ командири
	кундузги ва сайёр малака ошириш курслари (3 ҳафтагача)	-		катта сержант	-
ОФИЦЕРЛАР ТАРКИБИ					
ИИБ Малака ошириш институти	бошланғич тайёргарликнинг кундузги ва сайёр курслари** (3 ойгача)	-	ички ишлар органлари	лейтенант	ходим
	кундузги ва сайёр қайта тайёрлаш курслари *** (3 ҳафтагача)	мутахассислик ни ўзлаштирганлик ҳақидаги сертификат	тегишли мутахассислик	-	бошқа мутахассислик бўйича ходим
ИИБ Академияси	кундузги таълим (3 йил) сиртқи таълим (3-4 йил)	бакалавр (юрисст)	маҳалла, туман (шаҳар)	лейтенант	ходим
ИИБ Малака ошириш институти/Махсус тайёргарлик ўқув маркази	масофавий ва сайёр малака ошириш курслари (10 кунгача)	-		капитан	-
	кундузги ва сайёр малака ошириш курслари (3 ҳафтагача)	-		майор	-
ИИБ Малака ошириш институти	кундузги ва сайёр малака ошириш курслари	-		-	Барча даражадаги бўлим

	(3 ҳафтагача)				бошлиқлари, туман (шаҳар, тармоқ) ИИО бошлиғининг ўринбосари
ИИБ Академияси	II даражали кундузги магистратура <i>(1 йил)</i>	II даражали магистр <i>(«ташкилий- тактик бошқарув»)</i>	туман (шаҳар, тармоқ), вилоят	подполковни к, полковник	туман (шаҳар, тармоқ) ИИО бошлиғи, барча даражадаги бошқарма бошлиқлари** **
ИИБ Малака ошириш институти/Махс ус тайёргарлик ўқув маркази	кундузги ва сайёр малака ошириш курслари <i>(1 ойгача)</i>	-	-	подполковни к	-
ИИБ Академияси	Ихтисослаштирилг ан кафедрада 1 йилдан ортиқ педагогик фаолият	-	-	подполковни к	-
ИИБ Академияси	I даражали кундузги магистратура <i>(1 йил)</i>	I даражали магистр <i>(«ташкилий- стратегик бошқарув»)</i>	вилоят, республика	полковник	Қорақалпоғист он Республикаси ички ишлар вазирлиги, вилоят даражасидаги бош бошқарма (бошқарма) бошлиғи ва унинг ўринбосарлари , ИИБ бош бошқармаси (департамент, хизмат) бошлиғи*****
ИИБ Академияси	докторантура	фалсафа доктори, фан номзоди, фан доктори	тегишли илмий соҳа	полковник	ўқув-услубий бошқармаси, кафедра, факультет бошлиқлари, профессор, доцент

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПФ-27-сонли Фармони

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартдаги «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-6196-сон Фармонига мувофиқ, шунингдек, мамлакатимизда жамоат хавфсизлигини таъминлаш тизимини янада ривожлантириш ҳамда ушбу соҳадаги давлат сиёсатининг истиқболли йўналишларини белгилаш мақсадида:

Жамоат хавфсизлигини таъминлашдаги илгор хорижий ва миллий тажрибалар асосида ишлаб чиқилган ҳамда аҳолини ҳар қандай таҳдидлардан қафолатли ҳимоя қилишга қаратилган:

Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепцияси 1-иловага мувофиқ;

2022 — 2025 йилларда Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлаш тизимини ривожлантириш стратегияси 2-иловага мувофиқ;

2022 — 2025 йилларда Ўзбекистон Республикасида жамоат хавфсизлигини таъминлаш тизимини ривожлантириш стратегиясини 2022 йилда амалга ошириш бўйича «йўл харитаси» 3-иловага мувофиқ тасдиқланди.

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар марказлари ва Тошкент шаҳрида оммавий тадбирларни ўтказишда ҳамда истироҳат боғлари, хиёбонлар ва бозорларда жамоат тартибини сақлашни ташкил этиш бевосита Миллий гвардия бўлинмалари томонидан амалга оширилади;

Ички ишлар вазирлиги тузилмасида Жамоат хавфсизлиги департаменти ташкил этилди.

Куйидагилар Департаментнинг асосий вазифалари этиб белгилансин:

ички ишлар органлари жамоат хавфсизлиги бўлинмаларининг фаолиятини мувофиқлаштириш, комплекс таҳлил қилиш ҳамда уларга амалий-услубий ёрдам кўрсатиш;

жамоат тартибини сақлаш фаолиятини ташкил этиш, жамоат жойларида аҳолининг хавфсизлигини таъминлашда ички ишлар органлари куч ва воситаларини самарали бошқариш чораларини кўриш;

ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси борасидаги фаолиятини таъминлаш, профилактик ҳисоб ва маъмурий назоратдаги шахсларни ижтимоий мослаштириш ишларини ташкил этиш;

вояга етмаганлар ва ёшлар, айниқса уларнинг уюшмаган қисми билан манзилли тарбиявий ва профилактик чора-тадбирларни самарали ташкил этиш орқали улар орасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш;

йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш фаолиятини ташкил этиш, йўл-транспорт ҳодисаларининг барвақт олдини олиш, транспорт воситасини бошқаришга доир чекловларга риоя этилишини назорат қилиш;

озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазоларни ижро этишни таъминлаш, пробация назоратидаги шахсларнинг ҳуқ-атворини назорат қилиш, ижтимоий мослаштириш ва қайта жиноят содир этилишининг олдини олиш ишларини ташкил этиш.

Ички ишлар органлари профилактика ва пробация инспекторлари, патруль-пост ва йўл-патруль хизмати ходимларининг фаолиятини баҳолаш тартибини танқидий қайта кўриб чиқсин ва самарадорлик индикаторларини ўз ичига олувчи рейтинг тизимини жорий этсин.

2024 йил 1 сентябрдан эътиборан Тошкент шаҳар ички ишлар органлари, 2025 йил 1 сентябрдан бошлаб қолган ҳудудий ички ишлар органлари профилактика катта инспектори лавозимларига фақат олий юридик маълумотга эга бўлган ходимлар тайинланади;

профилактика инспекторлари учун Ички ишлар вазирлиги Академияси сиртки таълимига қабул қилинадиган ходимлар умумий сонининг камида йигирма беш фоизи миқдорида қабул квотаси ажратилади;

2022/2023 ўқув йилидан бошлаб, фаолиятида юқори натижаларга эришган Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти ички ишлар органларидан иккитадан, қолган ҳудудий ички ишлар органларидан биттадан профилактика инспектори Департамент бошлиғи тақдимномасига асосан Ички ишлар вазирлиги Академиясининг сиртки таълимига имтиҳонларсиз қабул қилинади ҳамда бепул ўқитилади.

Ўзбекистон Республикаси
Президентининг 2021 йил 29 ноябрдаги
ПФ-27-сон Фармониغا 4-ИЛОВА

Ички ишлар органларининг профилактика инспекторлари зиммасига юклатилган вазифалар

1. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида ваколатли давлат органлари ва ташкилотларнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича фаолияти натижаларини умумлаштириш ва ягона ахборот-таҳлил тизимига киритилишини таъминлаш.
2. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудидаги криминоген вазиятни мунтазам равишда ўрганиб бориш, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва уларга барҳам бериш бўйича қонунчиликда белгиланган чора-тадбирларни амалга ошириш.
3. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида аҳоли ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг умумий, махсус ва виктимологик профилактикасини амалга ошириш.
4. Ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил шахсларни белгиланган тартибда профилактик ҳисобга ва маъмурий назоратга олиш, улар билан яқка тартибдаги профилактик чора-тадбирларни амалга ошириш, ижтимоий мослаштириш ишларини индивидуал дастур тузган ҳолда ташкил этиш.
5. Ёшлар, айниқса уларнинг уюшмаган қисми билан манзилли тарбиявий ва профилактик чора-тадбирларни амалга ошириш орқали улар орасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш.
6. Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга ошириш, шу жумладан вояга етмаганлар масалалари бўйича инспектор-психологларга кўмаклашиш.
7. Вояга етмаганлар ва ёшларни Ватанга муҳаббат, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида тарбиялашга, терроризм, экстремизм, зўравонлик ва шафқатсизлик гояларидан ҳимоялашга йўналтирилган ишларни бевосита амалга ошириш.
8. Тазйиқ ва зўравонликдан жабрланган шахсларга ҳимоя ордерини бериш ва ҳимоя ордери талабларининг ижроси устидан назоратни амалга ошириш.
9. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисида баённомалар тузиш ва Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига мувофиқ тегишли маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш.
10. Жисмоний шахсларни ва юридик шахсларнинг вакилларини қабул қилиш, уларнинг мурожаатларини белгиланган тартибда кўриб чиқиш.

11. Ваколатли давлат органлари ва ташкилотлар билан яқин ҳамкорликда бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида ҳар бир оилани бевосита жойида ўрганган ҳолда, фуқароларнинг жамоат хавфсизлигига оид ва ҳуқуқбузарликларга сабаб бўлиши мумкин бўлган муаммолари ва норозиликларини аниқлаш, уларни бартараф этиш бўйича зарур чораларни кўриш.

12. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида паспорт режими қоидаларига риоя этилиши юзасидан назоратни амалга ошириш.

13. Тажовузкор руҳий касаллар, спиртли ичимликка ружу қўйганлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда давлат соғлиқни сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғлиқни сақлаш муассасаларига кўмаклашиш.

14. Пробация назоратидагиларнинг хулқ-атворини назорат қилишда, ўрнатилган чекловларга риоя этишини текширишда, шунингдек, янги жиноят содир этишининг олдини олишда пробация инспекторларига кўмаклашиш.

15. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида жамоат тартибини сақлашга доир чора-тадбирларни амалга ошириш, «Фидокор ёшлар» жамоатчилик патруль гуруҳлари фаолиятини ташкил этиш. Фуқароларни, уларнинг розилиги билан, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чораларини амалга оширишда кўмаклашишга жалб этиш.

16. Давлат органлари, жамоат ва бошқа ташкилотлар раҳбарларига ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ҳамда уларга имкон берувчи шарт-шароитларни бартараф қилиш ҳамда маҳалладаги мавжуд ижтимоий муаммоларни ҳал этмаганлик юзасидан тақдимномалар киритиш.

17. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида фуқаролар ва юридик шахслар томонидан фуқаровий ва хизмат қуроли ҳамда унинг ўқ-дориларини сақлаш қоидаларига риоя этилишини назорат қилишга кўмаклашиш.

18. Бириктирилган маҳалла (қишлоқ, овул) ҳудудида тақиқланган ташкилотлар ҳамда террорчилик, экстремистик ва бошқа гайриқонуний ва бузгунчилик йўналишидаги гуруҳлар фаолиятига алоқадор шахсларни аниқлашга кўмаклашиш.

19. ОИВ/ОИТСнинг тарқалишини барвақт олдини олиш, ахлоқсизлик билан боғлиқ ҳуқуқбузарликларга қарши курашиш ҳамда фоҳишахоналарнинг сақланишига чек қўйишга кўмаклашиш.

20. Доимий яшаш жойини узоқ муддатга тарк этган шахсларни аниқлаш ва ҳисобини юритиш, уларнинг чет элда бўлиш жойлари ва муддатларини аниқлаш юзасидан қариндошлари билан мунтазам иш олиб бориш, узоқ муддат мобайнида чет элда бўлиб қайтган шахслар билан профилактик ишларни амалга ошириш.

21. Жиноятларни аниқлаш ва фош этиш ҳамда суриштирув, тергов ва суд органларидан яшириниб юрган, жазодан бўйин товлаётган, бедарак йўқолган шахсларни ҳамда қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган ҳолатларда бошқа шахсларни қидириш, шунингдек, шахси номаълум мурдаларнинг шахсини аниқлаш бўйича тезкор-қидирув тадбирларини амалга оширишга кўмаклашиш.

22. Шахсни мажбурий келтириш тўғрисида суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажримини белгиланган тартибда ижро этиш.

Шундай тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ:

профилактика инспекторларини уларнинг вазифа ва фаолият йўналишлари билан боғлиқ бўлмаган тадбирларга жалб қилиш ҳамда фаолиятига асоссиз аралаштириш тақиқланади;

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ҚАРОРИ

Ички ишлар органлари ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш тизимини янада яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПҚ-118 Қарори

1. Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, жамоат хавфсизлигини таъминлаш, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимида, жамиятимизда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш борасида ички ишлар органларининг беқиёс хизмати алоҳида таъкидлаб ўтилсин.

2. Ички ишлар органлари ходимлари ҳаёти ва соғлигини сақлашга қаратилган чораларни кучайтириш мақсадида шундай тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ:

а) йигирма йил ва ундан кўп календарь йил хизмат қилган ходимлар йил давомида ички ишлар органларининг тиббий муассасаларида стационар шароитда даволанмаган тақдирда, уларга Давлат бюджети маблаглари ҳисобидан даволаниш учун йилнинг якуни бўйича меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 4 баравари миқдорида бир марталик пул компенсацияси тўланади;

б) ички ишлар органларидан хизматдан бўшатишган (ички ишлар органларидан салбий сабабларга кўра бўшатишган ҳоллар бундан мустасно) пайтдан бошлаб 36 ой давомида собиқ ходим (пенсионер)нинг ички ишлар органларидаги хизмат вазифаларини бажарганлиги билан боғлиқ сабабларга кўра ҳаёти ва соғлигига зарар етказилган тақдирда, унга Давлат бюджети маблаглари ва қонунчиликда тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан қуйидаги миқдорларда бир марталик пул компенсация тўланади.

вафот этган тақдирда — унинг оила аъзоларига базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз бараваригача бўлган миқдорда;

ўртача оғир ёки оғир тан жароҳати етказилган тақдирда — базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваригача бўлган миқдорда.

3. Хизматда самарали натижаларга эришган ходимларни уй-жой билан таъминлаш тизимини янада яхшилаш масаласида белгилансинки:

а) ҳар йили, ички ишлар органларида беш йилдан ортиқ хизмат қилган, хизматда самарали натижаларга эришган ва уй-жой билан таъминланмаган 500 нафар ходимга ипотека кредитлари асосида сотиб олинаётган уй-жой қийматининг 25 фоизи, бироқ базавий ҳисоблаш миқдорининг 400 бараваридан ошмайдиган дастлабки бадал пули Давлат бюджети маблагларн ёки қонунчиликда тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан тўлаб берилади.

Ходим дастлабки бадал пулини олган вақтдан бошлаб 10 йиллик муддат даврида ички ишлар органларидаги хизматдан салбий сабабларга кўра бўшатишган тақдирда, берилган дастлабки бадал пули у томонидан давлатга қайтарилади;

б) ходим терроризм, жиноятчиликка қарши курашиш ҳамда жамоат хавфсизлигини таъминлаш чоғида ҳалок бўлган ёки олган жароҳати туфайли ногирон бўлиб, меҳнат қобилиятини йўқотган тақдирда, унинг номига расмийлаштирилган ипотека кредитларининг тўланмай қолган қисми ва ҳисобланган фоизлари Ички ишлар вазирлигининг бюджетдан ташқари маблаглари ҳисобидан тўлиқ қоплаб берилади.

Маҳалла ҳудудида олдини олиш мумкин бўлган жиноятлар.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси, Олий суди, Давлат хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги, Давлат божхона кўмитаси, Миллий гвардиясининг 2018 йил 30 декабрдаги қарори билан тасдиқланган “Электрон жиноий-ҳуқуқий статистика” ягона ахборот тизимини юритиш тартиби тўғрисидаги низомнинг 8-илоvasида кўрсатилган.

Мазкур тоифа жиноятлар Жиноят кодексининг 97, 98, 99, 103, 104, 105, 106, 109, 110, 112, 115, 118, 119, 122, 123, 125, 126, 128, 129, 132, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 141¹, 142, 164, 165, 166, 169, 170, 173, 215, 217, 219, 225, 229, 244, 245, 249, 263, 263¹, 267, 269, 277-моддаларида назарда тутилган жиноятлардан иборат.

Маҳалланинг криминоген вазиятидан келиб чиқиб тоифалашнинг мезонлари

Республиканинг барча маҳаллалари ҳар ой якуни бўйича ҳудудидаги олдини олиш мумкин бўлган ҳисобот даврида содир этилган жиноятлар таҳлилидан келиб чиқиб, “қизил”, “сарик” ва “яшил” тоифаларга ажратилади.

Ҳисобот даврида содир этилган маҳалла ҳудудида олдини олиш мумкин бўлган жиноятлар маҳаллалар кесимида ҳисобланиб, туман кўрсаткичи минг аҳолига нисбатан шакллантирилади.

6. **“Яшил” тоифа** маҳаллани белгилашда ҳисобот даврида маҳалла ҳудудида олдини олиш мумкин бўлган жиноят содир этилмаган бўлиши мезон сифатида қаралади.

7. **“Сарик” тоифа** маҳаллани белгилашда ҳар бир маҳаллада содир этилган жиноятлар туман кўрсаткичи билан солиштирилиб, ҳисобот даврида содир этилган маҳалла жиноятлари туман кўрсаткичига тенг ёки ундан паст бўлиши мезон сифатида қаралади.

8. **“Қизил” тоифа** маҳаллани белгилашда қуйидаги мезонларнинг биттаси мавжуд бўлганда: ҳар бир маҳаллада содир этилган жиноятлар туман кўрсаткичи билан солиштирилганда ҳисобот даврида содир этилган маҳалла жиноятлари туман кўрсаткичига нисбатан юқори бўлган;

Маҳаллаларнинг тоифага ажратилиши қуйидаги асосда ҳисобланади:

Т- туман аҳолиси сони, **Ж**-туманда содир этилган олдини олиш мумкин бўлган жиноят сони, **ЖС**- жиноят салмоги.

$$Ж*1000/Т=ЖС$$

М-маҳалла аҳолиси, **Ж**-маҳаллада содир этилган олдини олиш мумкин бўлган жиноят сони, **ЖС**-жиноят салмоги

$$Ж*1000/М=ЖС$$

ТЖС-туманда жиноят салмоги, **МЖС**-маҳаллада жиноят салмоги

Бундан агар **МЖС** кўрсаткиси **ТЖС** кўрсаткичи билан барқарор ёки паст бўлса, мазкур маҳалла «сарик» тоифага, аксинча **МЖС** кўрсаткиси **ТЖС** кўрсаткичидан юқори бўлса «қизил» тоифадаги маҳалла ҳисобланади.

ҳар бир маҳаллада алоҳида тоифадаги шахслар, яъни вояга етмаган шахс, аёл, ишсиз шахс, илгари судланган шахс, маст шахс, профилактик ҳисобда турган шахс, маъмурий назорат остида турган шахслар томонидан жиноят содир этиш кўрсаткичи минг аҳоли сонига нисбатан туман кўрсаткичи билан солиштирилганда, ҳисобот даврида маҳаллада ушбу тоифадаги барча шахслар томонидан жиноят содир этилиши туман кўрсаткичига нисбатан юқори бўлганда.

Профилактика инспекторлари томонидан Ўзбекистон Республикаси МЖтКнинг 248-моддаси 4-қисмига асосан ваколат доирасида кўриб чиқиладиган маъмурий ҳуқуқбузарликлар.

Т/Р	МЖтКнинг моддалари	Моддаларнинг санкциясида кўрсатиб ўтилган жарима миқдори
1	47-модда. (биринчи қисми) болаларни тарбиялаш ва уларга таълим бериш борасидаги мажбуриятларни бажармаслик	базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади
2	47³-модда. Никоҳ ёши тўғрисидаги қонунчиликни бузиш	1-қисми бўйича: базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. 2-қисми бўйича: базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. 3-қисми бўйича: базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
3	54-модда. Эпидемияларга қарши кураш қоидаларини бузиш	1-қисми бўйича: базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваригача миқдорда; 2-қисми бўйича: фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса — ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
4	56¹-модда. Жамоат жойларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш	энг кам иш ҳақининг учдан бир қисми миқдорда
5	110-модда. (биринчи қисми фуқароларга нисбатан) Ит ва мушук боқиш қоидаларини бузиш.	фуқароларга нисбатан базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
6	111-модда. (биринчи қисми) Ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муносабатда бўлиш	базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
7	113-модда. Темир йўл транспортида ҳаракат хавфсизлиги қоидаларини бузиш	1-қисми бўйича: энг кам иш ҳақининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда; 2-қисми бўйича: энг кам иш ҳақининг бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда; 4-қисми бўйича: энг кам иш ҳақининг йигирмадан бир қисми миқдорида; 5-қисми бўйича: энг кам иш ҳақининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда
8	114-модда. Темир йўл транспорти воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш	1-қисми бўйича: базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

		2-қисми бўйича: базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
9	122-модда. Тамаки маҳсулотини транспортда белгиланмаган жойларда истеъмол қилиш	1-қисми бўйича: энг кам иш ҳақининг учдан бир қисми миқдорда; 2-қисми бўйича: энг кам иш ҳақининг икки баравари миқдорида
10	123-модда. Транспорт воситаларидан ахлат ёки бошқа нарсаларни ташлаб юбориш	энг кам иш ҳақининг бешдан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда
11	127-модда. Транспорт воситаларининг товуш чиқарувчи, ёритувчи ва бошқа қурилмаларидан фойдаланиш, уларни ўрнатиш қоидаларини бузиш	(мақсадсиз овозли сигнал беришга доир қисмида) энг кам иш ҳақининг бир баравари миқдорда
12	128^б-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг тўхташ ёки тўхтаб туриш қоидаларини бузиши	базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.
13	147-модда. (биринчи қисми) Йўлларга, йўл иншоотларига, йўл ҳаракатини тартибга солиб турувчи техник воситаларга шикаст етказиш, уларни сақлаш қоидаларини бузиш	фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдорида, мансабдор шахсларга эса — ўн баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.
14	148-модда. Темир йўллар ва автомобиль йўллари учун ажратилган минтақаларни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш	фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг тўртдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса — бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
15	161-модда. Шаҳарларни ва бошқа аҳоли пунктларини ободонлаштириш қоидаларини бузиш	(фуқароларга нисбатан) энг кам иш ҳақининг бир бараваридан уч бараваригача
16	187-модда 1-қисми. Жамоат жойларида алкоголь маҳсулотини истеъмол қилиш	Базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорда
17	188-модда. Вояга етмаган шахсни гайриижтимоий хатти-ҳаракатларга жалб қилиш	базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
18	188²-модда. Вояга етмаган шахсининг кўнгил очиш (дам олиш) жойларида тунги вақтда бўлишига йўл қўйиш	базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
19	192-модда. Маиший шовқинга қарши кураш талабларини бузиш	1-қисми бўйича: фуқароларга энг кам иш ҳақининг учдан бир қисми, мансабдор шахсларга

		эса — учдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда; Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, - фуқароларга энг кам иш ҳақининг иккидан бир қисми миқдорида, мансабдор шахсларга эса — иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда
20	221-модда. Ўқотар қуролларни рўйхатдан ўтказиш (қайта рўйхатдан ўтказиш) муддатларини ёки уларни ҳисобдан ўтказдириб қўйиш қоидаларини бузиш	энг кам иш ҳақининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда
21	223-модда 1-қисми. Паспорт тизими қоидаларини бузиш	энг кам иш ҳақининг иккидан бир қисмидан уч бараваригача миқдорда
22	223¹-модда. Паспортдан гайриқонуний фойдаланиш.	энг кам иш ҳақининг ўн баравари миқдорда
23	223³-модда. Фуқаролардан паспортларини қонунга хилоф равишда олиб қўйиш ёки паспортларни гаровга олиш	мансабдор шахсларга энг кам иш ҳақининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда
24	224-модда 1-қисми. Чегара зонасига, шунингдек фуқароларнинг кириши ва бўлишига вақтинча чеклов белгиланган жойларга кириш ҳамда уларда яшаш қоидаларини бузиш	энг кам иш ҳақининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда

**Ярашганлиги муносабати билан маъмурий жавобгарликдан озод қилиш
(МЖТКнинг 21²-моддаси)**

Ўзбекистон Республикаси МЖТКнинг 40-моддасида (тухмат), 41-моддасида (ҳақорат қилиш), 45-моддасида (фуқароларнинг турар жойи дахлсизлигини бузиш), 46-моддасида (фуқарога маънавий ёки моддий зарар етказиши мумкин бўлган маълумотларни ошкор этиш), 46¹-моддасида (шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш), 52-моддасида (енгил тан жароҳати етказиш), 61²-моддасида (мулкни қасдан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш), 104-моддасида (экинзорларни пайҳон қилиш, қишлоқ хўжалик экинларининг далада тўплаб қўйилган ҳосилига зарар етказиш ёки уни йўқ қилиб юбориш, кўчатларга шикаст етказиш), 133-моддасида (транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши жабрланувчига енгил тан жароҳати ёки анча миқдорда моддий зарар етказилишига олиб келиши), 134-моддасида (ҳайдовчиларнинг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши транспорт воситаларининг ёки бошқа мол-мулкнинг шикастланишига олиб келиши), 183-моддасида (майда безорилик) ҳамда 200-моддасида (ўзбошимчалик) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этган шахс, агар у ўз айбига иқроп бўлса, жабрланувчи билан ярашса ва етказилган зарарни бартараф этса, маъмурий жавобгарликдан озод этилиши мумкин.

“ТЕМИР ДАФТАР”га киритилган шахслар билан ишлаш тартиби

«Темир дафтар»ни юритиш бўйича вақтинча белгиланган тартибга кўра, **ёрдамга мухтож бўлган (камбағал)** фуқаролар аниқланиб, «Темир дафтар»га киритилгач, улар билан индивидуал ишлаш йўлга қўйилади.

«Темир дафтар»ни юритишда эҳтиёжманд оилаларнинг 6 тоифаси, жумладан:

- Оиласида меҳнатга лаёқатсиз ногиронлар ва сурункали касалликка чалинганлар бўлганлар;

- яққа-ёлгиз кексалар,

- бевалар ва ўзгалар қарамоғига мухтожлар, 5 ва ундан ортиқ фарзанди бор оилалар,

- карантин чоралари натижасида даромад манбаини йўқотганлар,

- ҳақиқатда эҳтиёжмандлар, ночор ва моддий кўмакка мухтожлар,

- ишсиз фуқаролар;

Рўйхатда бўлган даврида фуқарога озик-овқат, дори-дармон, зарур бўлганда нақд пул шаклида ёрдам кўрсатиб борилади.

“Темир дафтар”дан чиқариш тартиби

Меҳнатга лаёқатли бўлган фуқаролар ишга жойлаштирилиб бандлиги таъминланади ёки ўз-ўзини банд қилиш орқали уларнинг даромадини оширишга эришилади.

Шундан сўнг фуқаронинг аризаси ва ишчи гуруҳнинг тавсияси асосида бу фуқарони рўйхатдан чиқариш халқ депутатлари туман/шаҳар кенгаши қарори асосида халқ қилинади.

“ЁШЛАР ДАФТАРИ”га киритилган шахслар билан ишлаш тартиби

“Ёшлар дафтари”ни юритиш орқали ёшлар муаммоларини тизимли равишда халқ этиш ва уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш.

“Ёшлар дафтари”ни қуйидаги тоифалардан шакллантириш;

1) ижтимоий ҳимояга мухтож ёшлар; *(муомалага ва меҳнатга лаёқатсиз, ногиронлиги ёки саломатлигида нуқсонли бўлган (нафақа олмайдиган), боқувчисини йўқотган ва етим бўлган ижтимоий ёрдамга мухтож, шунингдек, муқаддам судланган ёки пробацция ҳисобида турувчи шахслар;)*

2) иқтисодий қўллаб-қувватлашга мухтож ёшлар; *(Шахсий ташаббусларига эга, маълум бир даражадаги касбий қўникмалари ва билимга эга бўлган, лекин молиявий имкониятлари чекланган шахслар (эгаллигида мол-мулк бўлган шахслар бундан мустасно)*

3) психологик қўллаб-қувватлашга мухтож ёшлар; *(жамиятда ўз ўрнини топишга қийналаётган, турли хил муаммо ёки тушкунлик кайфиятида бўлган (суицид содир этишга ҳаракат қилган ва ҳ.к), ижтимоий реабилитацияга мухтож шахслар;)*

4) ишсиз ёшлар *(ҳақ тўланадиган ишга ёки даромад келтирадиган машғулотга эга бўлмаган (ҳарбий хизматни ўтаган, таълим муассасаларини тугатган, меҳнат миграциясидан қайтган ва ҳ.к), иш қидираётган ва иш таклиф этилса, унга киришишга тайёр бўлган ёхуд касбга тайёрлашдан, қайта тайёрлашдан ўтишга, малакасини оширишга тайёр бўлган меҳнатга лаёқатли шахслар)*

➤ **“Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларнинг муаммоларини тизимли равишда ҳал этиш ва уларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш йўналишлари.**

1) “Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларни касб-хунарва тадбиркорлик кўникмаларига ўқитиш;

2) “Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларнинг бандлигини таъминлаш;

3) “Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларни тадбиркорликка жалб қилиш;

4) “Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларнинг хорижда хавфсиз, тартибли ва қонуний меҳнат миграциясини ташкил этиш;

5) Ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларнинг “Ёшлар дафтари”га киритилган фарзандларининг мамлакатимиздаги олий ўқув юртларида тўлов-контракт асосида ўқиш йиллик харажатларини тўлаб бериш;

6) “Ёшлар дафтари”га киритилган ёшларга тиббий, ҳуқуқий ва психологик ёрдам кўрсатиш.

➤ **“Ёшлар дафтари”дан чиқариш тартиби**

1) бандлиги таъминланган ёки доимий даромад манбаига эга бўлганда; моддий ёрдам кўрсатиш орқали муаммоси ҳал этилганда;

2) тўлов-контракт асосида ўқиш йиллик харажатлари белгиланган тартибда тўлаб берилганда;

3) малакали тиббий хизмат кўрсатилганда;

4) тўлиқ давлат таъминотига олинганда;

5) Ўз аризасига кўра;

6) “Ёшлар дафтари”га ноқонуний киритиш ҳолати аниқланганда;

7) бошқа давлатга доимий яшаш учун чиқиб кетганда;

8) суднинг озодликдан маҳрум этишни назарда тутувчи ҳукми қонуний кучга кирганда;

9) хизматлар кўрсатиш бўйича иш олиб бориш имконини бермайдиган бошқа ҳолатлар юзага келганда;

10) шахс вафот этган тақдирда.

Ёшларни “Ёшлар дафтари”дан чиқариш халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашининг қарори асосида амалга оширилади.

“АЁЛЛАР ДАФТАРИ”га киритилган шахслар билан ишлаш тартиби

1. «Аёллар дафтари»га 30 ёшдан ошган қуйидаги тоифадаги хотин-қизлар киритилади:

➤ ижтимоий ҳимояга муҳтож ишсиз хотин - қизлар

➤ Тадбиркорлик қилиш истагида бўлган эҳтиёжманд хотин-қизлар

➤ Боқувчиси бўлмаган эҳтиёжманд хотин-қизлар

➤ Ижтимоий ёрдамга муҳтож I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган хотин-қизлар

➤ Уй-жойга муҳтож эҳтиёжманд хотин-қизлар

➤ Қарамогида ногиронлиги бўлган фарзанди мавжуд эҳтиёжманд хотин-қизлар;

2. «Аёллар дафтари»га киритилган хотинқизларнинг муаммоларини ҳал этиш ва уларни ижтимоий қўллаб – қувватлашнинг йўналишлари:

➤ бандлигини таъминлаш;

- томоркадан даромад манбаи сифатида фойдаланиш учун кўмаклашиш;
- тадбиркорликка жалб қилиш;
- моддий ёрдам кўрсатиш;
- турар жой ижара компенсациясини тўлаш;
- тиббий хизмат кўрсатиш;
- ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш;
- психологик ёрдам кўрсатиш.

3. Шунингдек, хотин-қизлар қуйидаги ҳолларда «Аёллар дафтари»дан чиқарилади:

- бандлиги таъминланган ёки доимий даромад манбаига эга бўлганда;
- бир марталик моддий ёрдам кўрсатиш орқали муаммоси ҳал этилганда;
- турар жой ижара компенсацияси белгиланган тартибда тўлаб берилганда;
- малакали тиббий хизмат кўрсатилганда;
- тўлиқ давлат таъминотига олинганда;
- аниқланган бошқа муаммолари қонуний ҳал этилганда;
- ўз аризасига кўра;
- «Аёллар дафтари»га ноқонуний киритиш ҳолати аниқланганда;
- бошқа давлатларга доимий яшаш учун чиқиб кетганда;
- суднинг озодликдан маҳрум этишни назарда тутувчи ҳукми қонуний кучга кирганда;
- хизматлар кўрсатиш бўйича иш олиб бориш имконини бермайдиган бошқа ҳолатлар юзага келганда;
- шахс вафот этганда.
- «Аёллар дафтари»га икки ва ундан ортиқ масалаларини ҳал этиш учун киритилган хотинқизларнинг барча масалалари тўлиқ ҳал этилганда.

Жиноят Кодексидан кўчирма.

241¹-модда. Жиноятни ҳисобга олишдан қасдан яшириш.

Жиноятлар тўғрисидаги аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни **қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ёки кўриб чиқиш** хизмат вазифаларига кирадиган мансабдор шахснинг жиноятни ҳисобга олишдан қасдан яширишидир.

Профилактика инспекторига ҳам ариза ва хабарларни қабул қилиш вазифаси юқлатилган.

Жиноятни яшириш жинояти учун Жиноят кодексига уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазо белгиланган.

Жиноятни яшириш жинояти,

- а) такроран содир этилган бўлса;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан содир этилган бўлса;
- в) огир оқибатларга сабаб бўлса,

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

210-модда. Пора олиш.

Пора олиш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни пора бераётган шахсининг манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига шахсан ўзи ёки воситачи орқали қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар олиши ёхуд мулкый манфаатдор бўлишидир.

Таъмагирлик йўли билан пора олганда беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш жазоси қўлланилади.

206-модда. Ҳокимият ёки мансаб ваколати доирасидан четга чиқиш.

Ҳокимият ёки мансаб ваколати доирасидан четга чиқиш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўзига қонун билан берилган ваколатлар доирасидан четга чиқадиган ҳаракатларни қасдан содир этиши, фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан кўрикланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёхуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса.

209-модда. Мансаб сохтакорлиги.

Мансаб сохтакорлиги, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг гаразгўйлик ёки бошқа манфаатларни кўзлаб расмий ҳужжатларга била туриб сохта маълумотлар ва ёзувлар киритиши, ҳужжатларни қалбакилаштириши ёки била туриб сохта ҳужжатлар тузиши ва тақдим этиши фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан кўрикланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига жиддий зарар етказилишига сабаб бўлса.

205-модда. Ҳокимият ёки мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш.

Ҳокимиятни ёки мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўз мансаб ваколатларидан қасдан фойдаланиши фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан кўрикланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёхуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса,

211-модда. Пора бериш

Пора бериш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсига мазкур мансабдор шахсининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни пора берган шахсининг манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб бевосита ёки воситачи орқали моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкый манфаатдор этиш

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 31 декабр кундаги “Коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик ҳақида хабар берган ёки коррупцияга қарши курашишга бошқа тарзда қўмаклашган шахсларни рағбатлантириш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 829-сонли қарори.

Коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик ҳақида хабар берган ёки коррупцияга қарши курашишга бошқа тарзда қўмаклашган шахслар қуйидаги миқдордаги бир марталик пул мукофоти билан рағбатлантирилади:

а) коррупцияга оид маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақида берилган хабар учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорида;

б) пора суммаси ёки етказилган зарар ёхуд ўзлаштирилаётган (ўзлаштирилган) мулкнинг қиймати базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваригача бўлса:

ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида;

унча огир бўлмаган жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг етти баравари миқдорида;

огир жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорида;

ўта огир жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдорида;

в) пора суммаси ёки етказилган зарар ёхуд ўзлаштирилаётган (ўзлаштирилган) мулкнинг қиймати базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан юз бараваригача бўлса:

ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят учун-базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорида;

унча огир бўлмаган жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдорида;

огир жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдорида;

ўта огир жиноят учун — базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдорида;

г) пора суммаси ёки етказилган зарар ёхуд ўзлаштирилаётган (ўзлаштирилган) мулкнинг қиймати базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан кўп бўлса, қуйидаги фоиз ҳисобида ҳисобланади:

анча миқдор учун — пора суммаси ёки етказилган зарар ёхуд ўзлаштирилаётган (ўзлаштирилган) мулк қийматининг ўн беш фоизи миқдорида;

кўп ёки жуда кўп миқдор учун — пора суммаси ёки етказилган зарар ёхуд ўзлаштирилаётган (ўзлаштирилган) мулк қийматининг ўн фоизи миқдорида.

Бунда пора суммаси ёки етказилган зарар ёхуд ўзлаштирилаётган (ўзлаштирилган) мулк қийматини фоизларда ҳисоблашда қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорнинг энг кам миқдоридан келиб чиқилади;

д) қидирувда бўлган шахснинг яширинган жойи ҳақида хабар берганлиги учун базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари, икки ёки ундан ортиқ қидирувда бўлган шахсларнинг яширинган жойи ҳақида бир вақтда хабар берганлиги учун эса — базавий ҳисоблаш миқдорининг етти баравари миқдорида.

БУЮК СИЙМОЛАР

Буюк давлат арбоби, соҳибқирон Амир Темур (1336-1405)

Амир Темур - ўрта асрнинг йирик давлат арбоби, буюк саркарда, кучли, марказлашган давлат асосчиси, илм-фан ва маданият ҳомийси - 1336 йил 7 апрелда Кеш (ҳозирги Шахрисабз) шаҳри яқинидаги Хожа Илгор қишлоғи (ҳозирги Яккабоғ тумани)да тугилди. Унинг тўлиқ исми Амир Темур ибн Амир Тарагой ибн Амир Барқул. Амир Темурнинг онаси Такина хотун бухоролик. Отаси амир Тарагой эса барлос уругининг оқсоқолларидан ҳамда Чигатой улусининг эътиборли бекаларидан ҳисобланган. 1370 йилда барча Маварауннаҳр амир ва бекаларини бўйсундириб, марказлашган давлатга асос солди. Амир Темурнинг ҳарбий юришлари, тарихда “уч йиллик”, “беш йиллик” ва “етти йиллик” юришлар номи билан кирган. Амир Темурнинг фаолияти, қўшинни қай тарзда бошқарганлиги, давлатни бошқаришда кимларга суянганлиги, қайси табакани қўллашга ҳаракат қилганлиги, интизом масалалари барчаси “Темур тузуклари” асарида келтирилган. Бу асар нафақат ўша давр учун балки ҳозирги бутун жаҳон мамлакатлари давлат раҳбарлари

учун ҳам мукамал қўлланмадир. Асар икки қисмдан иборат бўлиб, биринчи қисмида жаҳондаги Амир Темургача ўтган машхур саркардалар ҳаёти, уларни қилган ҳарбий юришлар, Амир Темурнинг тугилишдан тортиб, то ўлгунига қадар қилган ишлари, ҳарбий юришлари, давлатларни босиб олишдаги қўллаган тактикалари, юрт ободончилиги йўлида қилган бунёдкорликлари тасвирланган бўлса, асарнинг иккинчи қисмида эса Ўғилларига васият ва панд-насихатлари келтирилган. Шундан бири “мамлакат ишларини тўққизини кенгаш ва машваратда, қолган бир улушини қилич билан амалга оширдим” деб айтган пур маъно сўзлари барчамизни ҳайратлантиради.

Жалолоддин Мангуберди

(1199-1231)

Жалолоддин Мангуберди (1199—1231), Муҳаммад Хоразмшоҳнинг ўгли Жалолоддин Мекбурни (ёки Мангуберди) номини олиб, “юзиди холи бор” маъносини англатади. Ўнинг ўсмирлик йиллари Чингизхон босқини арафасига тўғри келади.

Мўғуллар босқини арафасида Жалолоддин отасидан қўшинини Сирдарёга қўйиб, душманни ўша ерда кутиб олишини сўрайди, лекин отаси ҳимоя деворлари ва қалъаси душманни мамлакатга қўймаслигига амин бўлади ва қўшинни тўпламасликка қарор қилади. Мўғуллар шаҳарни шиддат билан босиб олади. Аввалига, 1220 йил Бухоро, кейин Самарқанд ўраб олинади. Жиддий хасталанган Муҳаммад Каспийга қочади. Учта ўғлини тўплайди, Жалолоддинни тахт вориси этиб тайинлайди. 1221 йилда Валиён даштида бўлган жангда Шикухту исмли мўғул сардори бошчилигидаги катта 45 минг кишилик армияни тормор қилади. Аммо жангда қўлга киритган ўлжаларни тақсимлашда саркардалари ўртасида ихтилоф чиқиб, қўшин учга бўлиниб кетади. Шу сабабли Парвон даштида бўлган жангда Жалолоддин енгилди, қўшинидан ажраб Сирдарёга сакраган. Лекин кўплаб тадқиқотчиларнинг таъкидлашича, Чингизхоннинг Ғарбга ўтиши даврида Парвонадаги мўғул жангчиларининг тор-мор этилиши уларнинг Ўрта Осиё, Эрон ва Афғонистондаги жанглари ичида ягона йирик маглубияти сифатида айтилади. (кўп қўшин йўқотганлиги учун)

Жалолоддин Мангуберди жуда кучсизланган бўлишига қарамасдан гоҳ Эрон ҳудудида, гоҳ Кавказ ҳудудида майда- майда жангларга кириб қаршилиқ кўрсатиб келади. 1231 йилда Озорбайжонда фитна қурбони бўлади.

1999 йили мамлакатимизда Жалолоддин таваллудининг 800 йиллиги кенг нишонланган. Хоразм вилоятида Жалолоддин Мангубердига бағишланган мемориал мажмуа қурилган. 1999 йил Жалолоддиннинг 800-йиллик юбилейига бағишланган 25 сўмлик юбилей тангалар муомалага киритилган. 2000 йилнинг 30 август куни “Жалолоддин Мангуберди” ордени таъсис этилган. 2003 йилнинг 22 август куни ушбу орден билан Хоразм вилояти мукофотланган.

Жалолоддин, шунингдек, Туркменистонда ҳам ҳурмат қозонган бўлиб, унинг мўғулларга қарши жасорати бугунги кунда ҳам тараннум этилади.

Алишер Навоий

(1441-1501)

15- аср жахон маънавиятининг буюк сиймоси Низомиддин Мир Алишер Навоий 1441 йил 9 февралда Ҳиротда тугилган. Ҳирот шаҳри XV аср биринчи ярмида Соҳибқирон Амир Темур асос солган улуг салтанатнинг иккинчи пойтахти ҳисобланган. Бўлгуси шоирнинг отаси Ғиёсиддин Муҳаммад ўглининг тарбиясига жиддий эътибор берди. Алишернинг шеъриятдаги илк устози тоғаси Мир Саййид Кобулий ва Муҳаммад Али Ғарибийлардир. Навоий «Мажолис ун-нафоис» асарида Кобулий ҳақида: «Яхши таъби бор эрди, туркчада майли кўпроқ эрди...» деса, Ғарибий ҳақида: «Хуш муховара (хушсухбат) ва хушхулқ ва дардманд йигит эрди. Кўпроқ созларни яхши чалар эрди. Уни ва усули хўб эрди. Мусиқий илмидин ҳам хабардор эрди...» — дейди.

Алишернинг умри асосан Самарқанд ва Ҳиротда кечар эди. Султон Ҳусайн Бойқаро Ҳиротни эгаллаганда, Алишер Навоий 28 ёшли мукаммал билимлар эгаси, юртга танилган шоир ва тажрибали давлат арбоби даражасига етишган эди. 1469 йилда Султон Ҳусайн илтимосига кўра Алишер Навоий Самарқанддан Ҳиротга қайтади ва рамазон ҳайити муносабати билан дўсти шарафига битилган «Ҳилолия» қасидасини унга тақдим этади. Ҳусайн Бойқаро Алишерни муҳрдор қилиб тайинлайди ва шу пайтдан шоирнинг эл хизматидаги фаол жидду жаҳди бошланади. Кўп ўтмай Навоий муҳрдорликни ўзининг яқин дўсти ва фикрдоши, шоир Амир Шайхим Сухайлийга топширади. «Бу нозиктаъб ва зукко Амир 20 йилдан ортиқ Бойқарога мулозим бўлди». Лекин Бойқаро дўстининг норозилигига ҳам қарамай, 1472 йил феввалида уни вазир лавозимига тайинлайди ва «Амири Кабир» («Улуг Амир») унвонини беради. Алишер Навоийга бағишланган тарихий ва илмий асарларда батафсил тавсиф қилинишича, 1469—1481 йиллар Алишер Навоийнинг ижтимоий ҳаёт ва ободончилик борасидаги энг фаол хизмат кўрсатган йиллари бўлган. Шоир 1481 йили «Вақфия» асарини ёзиб, унда ўзининг бинокорлик ва хайрия ишларига якун ясаб, ўз-ўзига ҳисоб берган. Навоий деҳқончилик ишларини йўлга қўйиб, жуда яхши натижаларга эришган. Тарихчиларнинг ёзишича, Навоийнинг бир кунлик даромади 18 минг шохрухий динор миқдорида эди. Улуг Амир бу даромаднинг кўп қисмини хайрли ишларга сарф қилган. Тарихчи Хондамир Навоий қурган 52 работ, 20 ховуз, 16 кўприк, бир қанча тўгон, ариқ, ҳаммом, масжид-мадрасаларни эслайди. 1500 йилларга келиб шоирнинг ҳаёт шароити қийинлашиб, соғлиги заифлашиб қолса-да, ижоддан тўхтамади. 1501 йилнинг бошида Навоий касалликдан вафот этди. Алишер Навоий ижодини ўрганиш, унинг илмий таҳлили бўйича сўнги йилларда қатор таникли тадқиқотчилар иш олиб бордилар ва бугунги кунда ҳам Навоийнинг мероси кўпгина олимларимизни илҳомлантириб келади. Ҳозирда мактаблар, хиёбонлар, кўчалар буюк шоиримиз номи билан юритилади. Унинг номида Ўзбекистон Давлат мукофоти таъсис этилган. 1483 йилдан Алишер Навоий ўзининг буюк «Хамса» асарини ёзишга киришди ва уни уч йилда тугаллади. Беш дostonни ўз ичига олган бу улкан бадий қомус 50 минг мисрадан ошиқ бўлиб, Навоийнинг барча шеърий меросини деярли ярмини ташкил қилади. «Хамса» — Алишер Навоий ижодининг қалбидир. Навоий ўз «Хамса»сини яратишга 1483 йилда киришган бўлса, унинг биринчи дostonи «**Ҳайрат ул-аброр**» («Яхши кишиларнинг ҳайратланиши»)ни ўша йили ёзиб тугатди. 1484 йилда «**Фарход ва Ширин**», «**Лайли ва Мажнун**», «**Сабъаи сайёр**» («Етти сайёр»), 1485 йилда «**Садди Искандарий**» дostonини поёнига етказди. Шундан сўнг «Наводир ун-нихоя» («Беҳад нодирликлар»)ни ва «Зубдат ут-таворих» («Тарихлар Навоийнинг девони «Ҳазойин ул-маоний»га олдинги икки алоҳида девондаги шеърларнинг деярли барчаси кирган бўлиб, кейин яратилган 1400 га яқин янги асарлар қўшилган. Навоий 1498 йилда «Лисон ут-тайр», 1499 йилда «Муҳокамат ул-лугатайн», 1500 йили «Махбуб ул-қулуб» асарларини езд.

Захириддин Муҳаммад Бобур (1483-1530)

Захириддин Муҳаммад Бобур, Ўрта аср Шарқ маданияти, адабиёти ва шеърлятида ўзига хос ўрин эгаллаган адиб, шоир, олим бўлиш билан бирга йирик давлат арбоби ва саркарда ҳамдир. У Ҳиндистонда Бобурийлар сулоласига асос солиб, бу мамлакат тарихида давлат арбоби сифатида номи қолган бўлса, сержило ўзбек тилида ёзилган «Бобурнома» асари билан жаҳоннинг машҳур тарихнавис олимлари қаторидан ҳам жой олди. Унинг нафис газал ва рубоийлари туркий шеърлятининг энг нодир дурдоналари бўлиб, «Мубаййин» («Баён этилган»), «Хатги Бобурий», «Ҳарб иши», Аруз ҳақидаги рисолалари эса ислом қонуншунослиги, шеърлят ва тил назарияси соҳаларига муносиб ҳисса бўлиб қўшилди. Захириддин Муҳаммад Бобур 1483 йилнинг 14 февралда Андижонда, Фаргона улусининг ҳокими Умар Шайх Мирзо оиласида дунёга келди. Адабиёт, нафис санъат, табиат гўзаллигига ёшлигидан меҳр қўйган Захириддин, барча Темурий шахзодалар каби бу илмларнинг асосини отаси саройида, етук устозлар раҳбарлигида эгаллади. Бироқ унинг беташвиш ёшлиги узокқа чўзилмади. 1494 йили отадан етим қолди. 12 ёшида отаси ўрнига Фаргона улусининг ҳокими этиб кўтарилган Бобур қаламни қиличга алмаштириб, Андижон тахти учун укаси Жаҳонгир Мирзо, амакиси Султон Аҳмад Мирзо, тоғаси Султон Маҳмудхон ва бошқа рақибларга қарши курашишга мажбур бўлди. Шундан сўнг укаси ва Шайбонийхондан зарда бўлган Бобур Самарқандни ташлаб кетишга мажбур бўлди. 1504 йили Шайбонийхон Андижонни ҳам қўлга киритгандан сўнг, Бобур жанубга қараб йўл олди ва Кобул улусида ўз ҳокимиятини ўрнатди. 1505-1515 йилларда у Марказий Осиёга қайтишга бир неча бор уриниб кўрди. Аммо бу уринишлардан ҳеч қандай натижа чиқмади. Сўнг ўз мавқеини янада мустаҳкамлаш мақсадида, 1526 йил апрел ойида Панипатда Ҳиндистон султони Иброҳим Лўди билан ва 1527 йили март ойида Читора ҳокими Рано Санго билан бўлган жангларда Бобурнинг қўли баланд келди ва бу галаба Бобурийлар сулоласини барпо этиш имкониятини берди. «Бобурийлар сулоласи» Ҳиндистонда 300 йилдан ортиқ ҳукмронлик қилди. Бобур бу галабадан кейин узок яшамади — 1530 йил декабр ойида, Агра шаҳрида вафот этди ва кейинроқ унинг васиятига кўра фарзандлари унинг хокини Кобулга олиб келиб дафн этдилар.

Абу Али ибн Сино

(980-1037)

Марказий Осиё халқлари маданиятини Ўрта аср шароитида дунё маданиятининг олдинги қаторига олиб чиққан буюк мутафаккирлардан бири — Абу Али ибн Сино бўлиб, у Оврўпода Авиценна номи билан машҳурдир. У 980 йилнинг сафар ойида, амаддор оиласида тугилди. Ибн Сино истеъдодли, хотираси кучли, зеҳри ўткир бўлганлигидан ўз даврида маълум бўлган илмларни тездан эгаллай бошлади. 10 ёшидаёқ қуъони каримни бошдан-оёқ ёд ўқир эди. 13 ёшларидан бошлангич математика, мантиқ, фикх, фалсафа илмлари билан шугуллана бошлайди. Ибн Сино ёш бўлишига қарамай, Абу Абдуллоҳдан тиббиёт илмини ҳар томонлама ўрганади, аста-секин табиблик билан ҳам шугулланади. У қадимги юнон табиий-илмий, фалсафий меросини, хусусан Аристотель, Евклид, Птолемей, Гален, Гиппократ, Пифагор, Порфирийларнинг асарларини ҳам қунт билан ўрганди. 16-17

ёшидаёк ибн Сино машхур табиб — ҳаким бўлиб танилди. 1000 йилда ибн Сино Бухородан чиқиб кетди ва маданият марказларидан бири ҳисобланган Хоразмга борди, у ерда етук олимлар билан яқиндан танишди. Лекин бу даврда кучайиб бораётган Маҳмуд Ғазнавийнинг таъқибидан қочиб, Хоразмни ташлаб кетишга ва Хуросон, Эроннинг турли шаҳарларида сарсон-саргардонликда юришга мажбур бўлди. 1019-21 йилларда Ҳамадонда вазир лавозимида хизмат қиларкан, ҳоким билан келиша олмай, 4 ой қамокда ётиб чиқди. 1023 йилда Исфажонга қочди ва бутун умрини илмий асарлар ёзишга бағишлади. Ибн Синонинг «Китоб ал-қонун фит-тибб», «Китоб ун-нажот», «Китоб ул-инсоф» каби машхур асарлари, геометрия, астрономия, ўсимлик, ҳайвонот олами, мантиққа оид рисоалари, «Ҳайй ибн Яқзон» фалсафий қиссаси сўнги йилларда ёзилган. У Исфажонда расадхона қуриш билан машгул бўлди. 1037 йил 18 июнда Исфажон шаҳрида 57 ёшида қулунж касаллигидан вафот этди. Ибн Сино табобат масалаларини оммабоп ҳолда назм билан изоҳловчи «Уржуза» номли тиббий асар яратди. Унинг Аристотель (Арасту) таълимоти хусусида Абу Райҳон Беруний билан ва ўзининг шогирди — озарбайжонлик мутафаккир Бахманёр билан ёзишмалари фан оламида машхур. Айниқса, табобат, у билан боглиқ ҳолда анатомия, психология, фармакология, терапия, хирургия, диагностика, гигиена каби илмлар ибн Сино ижодида бир қанча янги ихтиролар билан бойиди ва янги босқичга кўтарилди. Булардан ташқари, кимё, минералогия, астрономия, ма-тематика, ўсимлик дунёси, геологик жараёнларни ўрганиш соҳасида ҳам у янги-янги фикрларни олга сура олди. Ибн Синонинг тиббиёт соҳасидаги асарларидан «Китоб ал-қонун фит-тибб» («Тиб қонунлари»), «Китоб ул-қуланж» («Ичак санчиқлари»), «Китоб ун-набз» («Томир кўриш ҳақида китоб»), «Фуж ул-тиббийа жориа фи мажлисих» («Тиб ҳақида ҳикматли сўзлар»), «Тадбир ул-манзил» («Турар жойнинг тузилиши»), «Фил-ҳиндубо» («Сачратқи ўсимлиги ҳақида»), «Рисола фи-дастур ит-тиббий» («Тиббий кўрсатмалар ҳақида») каби асарлари мавжуд. Унинг тиббиётга оид қомусий асари «Китоб ал-қонун фит-тибб» 5 мустақил катта асардан таркиб топган: уларнинг ҳар бири маълум соҳани изчил, ҳар томонлама ёритиб беради. Шу ўринда айтиш керакки Минералогия илмининг ривожиди ҳам ибн Синонинг хизмати катта. У минералларни 4 гуруҳга ажратади, Ибн Сино асарлари Оврўпода XII асрдан бошлаб лотин тилига таржима қилина бошлади. «Тиб қонунлари» асарининг ўзи лотинчада 30 мартадан ортиқ нашр қилинди. «Китоб уш-шифо»нинг кўп бўлимлари, мантиқ, мусиқа, ернинг тузилиши, геологик жараёнлар, метафизикага оид қисмлари ҳам лотинчада нашр этилди. Сўнги илмий тадқиқотлар ибн Синонинг Шарқ адабиётига ҳам таъсир кўрсатганлигини, чуқур фалсафий мазмунни ифодаловчи рубоий ва фалсафий қиссалар жанрининг тараққиётига туртки берганлигини кўрсатади. Ибн Сино халқ орасида шу даражада ҳурматга сазовор бўлдики, у фольклор қаҳрамонига айланиб кетди. Шарқ халқларида унинг тўғрисида турли ҳикоя, ривоят афсоналар вужудга келди. Жаҳон олимлари ибн Сино асарлари, унинг фаолияти тўғрисида кўпдан бери илмий-тадқиқот ишларини олиб бордилар. Ҳозирда жаҳондаги деярли барча тилларда ибн Сино ҳақида асарлар яратилган.

Маҳмудхўжа Бехбудий ўзбек драматургиясини бошлаб берган биринчи драматург, театрчи, ношир, журналист. У тарихимизнинг гоят огир ва мураккаб бир даврида яшади. XVI асрдан бошланган инкироз ва тургунлик, ўзаро жанжал, маҳаллий уругчилик низолари миллатни ҳолдан тойдирган, имкондан фойдаланиб ўлкани забт этган Русия зўр бериб, уни тургун ва туткун сақлашга уринарди. Маҳмудхўжа Бехбудий мана шу Туркистон жадидчилик ҳаракатининг асосчиси, бошлаб берувчиси эди. У 1875 йилнинг 19 январиди Самарқанд яқинидаги Бахшитепа кишлогиди, руҳоний оиласиди дунёга келган. Отаси Бехбудхўжа Солиххўжа ўгли туркистонлик, Аҳмад Яссавийнинг авлодларидан эди. у киши жуда зеҳнли бўлганлиги учун 18 ёшида қозихонада мирзолик қила бошлайди. Ўз устида кунт билан ишлаб, шариатнинг юксак мақомлари — қози, муфти даражасигача кўтарилади. Ёш Маҳмудхўжа дунёқарашининг шаклланишида Русия жадидчилик ҳаракатининг асосчиси **Исмоилбек Гаспринскийнинг** хизмати катта бўлган. У 1892 йилда Туркистондаги мактабларни ислох қилиш, «усули савтия»ни жорий этиш таклифи билан генерал-губернатор Н. О. Розенбахга мурожаат этади. Жавоб олмагач, 1893 йилда ўзи Тошкентга келди. Самарқанд, Бухорода бўлди. Кетма-кет «Рисолаи асбоби савод» (1904), «Рисолаи жуғрофияи умроний» (1905), «Рисолаи жуғрофияи Русий» (1905), «Китобатул-атфол» (1908), «Амалиёти ислом» (1908), «Тарихи ислом» (1909) каби китоблари пайдо бўлади. 1903—1904 йилларда Масков, Петербургга боради, 1907 йилда Қозон, Уфа, Нижний Новгородда бўлади. Булар саёҳат эмас, хизмат сафари эди. Масалан: Нижний Новгородда 1907 йилнинг 23 августиди Русия муслмонларининг турмуш ва маданияти муаммоларига бағишланган курултойи чақирилади. Бехбудий туркистонликлар гуруҳини бошқаради ва катта нутқ сўзлайди. *(Маърифат учун биргина мактаб кифоя қилмайди. Замон ва дунё воқеалари билан танишиб бормоқ керак. Миллат ва Ватаннинг аҳволидан, кундалик ҳаётидан огоҳ бўлмоқ лозим. Миллат учун ойна керак, токи ундан ўз қабохатини ҳам малоҳатини ҳам кўра олсин.)* Мана шу эҳтиёж ва зарурат Бехбудийни театр ва матбуотга бошлади. «**Падаркуш**» драмаси шу тарика майдонга келди. Бироқ унинг дунё кўриши осон кечмади. «Падаркуш» драмаси 1913 йилдагина босилиб чиқади. Китоб жилдига «**Бородино жанги ва Россиянинг французлар босқинидан халос бўлишининг юбилей санасига бағишланади**» деган ёзув билан Тифлис цензурасидан руҳсат олинади. Босилиб чиққандан кейин ҳам саҳнага қўйиш учун яқин бир йил вақт кетади. 1913 йилдан Бехбудий матбуот ишлари билан шугулланди. Апрельдан «Самарқанд» газетасини чиқара бошлади. Газета туркий ва форсий тилларда, ҳафтада икки марта, дастлаб икки, сўнг тўрт саҳифада чоп этилган. Сўнг Бехбудий шу йилнинг 30 августидан «Ойна» журналинини чиқара бошлайди. Кавказ, Татаристон, Эрон, Афғонистон, Ҳиндистон ва Туркиягача тарқалар эди... Жадидларнинг севиқли журналлари эди...» деб ёзган эди Зиё Саид. 1914 йилнинг 29 майида Бехбудий иккинчи бор араб мамлакатларига саёҳатга отланади. Поездга ўтириб Байрамали орқали Ашхободга ўтади. Красноводскдан параход билан Бокуга боради. 2 июнда Минералние води-Кисловодск-Пятигорск, Железноводск-Ростов-Одессани кезиб, 8 июнда Истамбулга кириб келади. Кичик саёҳатдан сўнг Истамбулга қайтиб, 21 июнда сув йўли билан Қуддусга йўл олади. Байрут, Ёфа, Халил ар-Раҳмон, Порт Саид, Шом шаҳарларини тамоша қилади. Саёҳат хотиралари ҳар жихатдан гоят муҳим бўлиб, Бехбудий уларни ўз журнали «Ойна»нинг 1914 йил сонларида мазкур ном остида пешма-пеш бериб боради. Бобомиз ёшларни тил ўрганишга чорлаб, Журналнинг 1913 йил 13 август биринчи-нишона сонидеяк «**Икки эмас, тўрт тил лозим**» деган мақола билан чиққан эди. Аммо Бехбудийнинг орзуларига Орзулари чил-чил бўлган Бехбудий 1919 йилнинг баҳорида, 25 мартда паришон ҳолда йўлга

чиқади ва Шахрисабзда қўлга олиниб, тахминан икки ой ўтгач, Қаршига келтириб зиндонга ташланди. Бир неча кундан сўнг Қарши беги Тоғайбекнинг буйруғи билан зиндон яқинидаги «подшолик чорбоғи»да ўлдирилган. **1920 йилнинг апрелида бутун Туркистон мотам тутди.**

**Мирзо Улугбек
(1394-1449)**

Мирзо Улугбек 1394 йилнинг март ойида Эроннинг гарбидаги Султония шаҳрида Шохрух Мирзонинг тўнғич ўғли бўлиб, унга Муҳаммад Тарагай исми берилган, лекин болалигидаёқ у Улугбек деб атала бошлаб, бу исм кейинчалик унинг асосий исми бўлиб қолди. Улугбекнинг болалик йиллари бобоси Темурнинг ҳарбий юришларида ўтди. 1405 йил Хитойга қилинаётган юриш бошида Темур вафот этгач, икки йил давомида унинг авлодлари ўртасида тахт учун кураш давом этди ва бу курашда Темурнинг кенжа ўғли Шохрухнинг қўли баланд кедди. Лекин Шохрух ўзига пойтахт қилиб Ҳиротни танлаб, Мовароуннаҳр пойтахти Самарқандни эса ўғли Улугбекка топширди. Шундай бўлса ҳам Шохрух Эрон ва Туроннинг ягона ҳокони деб ҳисобланарди. Шохрух тўнғич ўғли Улугбекни 1411 йили Мовароуннаҳр ва Туркистоннинг ҳокими этиб тайинлайди. Улугбек 17 ёшида ҳоким бўлиб, бобосидан фарқли ўлароқ ҳарбий юришлар билан қизиқмас, кўпроқ илм-фанга мойил эди. Афсуски, Улугбекнинг бошланғич маълумоти ва мураббий ҳамда устозлари ҳақида аниқ маълумот сақланмаган. Улугбек болалик йилларида бувиси Сароймулкхоним тарбиясида бўлган. Албатта биз бу аёл ўзининг сеvimли набирасига ўқув-ёзувни ўргатгани ҳамда тарихий мавзудаги ҳикоя ва эртақларни сўйлаб берганлигини тахмин қилишимиз мумкин. 1405—1411 йилларда амир Шох Малик ёш мирзонинг отабеги бўлган. Лекин у Улугбекка асосан ҳарбий ва сиёсий тарбия бера олиши мумкин эди. Улугбек умрининг илк давриданок Мавлоно Аҳмад ва қозизода Румий каби астроном ва математиклар таъсирида улғаяди. Шу сабабли унинг ҳаётида аниқ файл ар муҳим аҳамият касб этади. Улугбек йигирма ёшларида ўз даврининг йирик олимларидан бўлиб, унинг ҳокимлиги давридаги муҳим янгиликлар бутун Ўрта аср маданияти тарихида улкан аҳамият касб этди. Улугбекнинг ходи-ми бўлмиш гиёсиддин Жамшид Коший 1417 йили Самарқанддан Кошонга отасига ёзган мактубида Улугбекнинг фаолияти ва билимдонлигини қуйидагича таърифлайди: «Аллоҳга ва унинг неъматларига шукроналар бўлсунким, етти иқлимнинг фармонбардори, Ислом подшоҳи (яъни Улугбек — А. А.) донишманд кишидирлар деб таърифлаган.

Давлат ишлари билан боглиқ бўлган юриш-кўчишлар, расадхонадаги кузатишлар ва мадрасадаги дарслар, ундан ташқари илмий ишларга умумий раҳбарлик қилиш ҳам Улугбекнинг кўп вақтини олади. Шунинг учун бўлса керак, бевосита Улугбек номи билан боглиқ илмий асарлар сони жиҳатдан кўп эмас — улар тўртта. Улугбек илмий меросининг энг асосийси, маълум ва машҳури унинг «**Зиж**»и бўлиб, бу асар «**Зиж Улугбек**», «**Зиж жадиди Гурагоний**» деб ҳам аталади. «**Зиж**»дан ташқари унинг математик асари «**Бир даража синусини аниқлаш ҳақида рисола**», астрономияга оид «**Рисолайи Улугбек**» (ягона нусхаси Ҳиндистонда, Алигарх университетида кутубхонасида сақланади) ва тарихга доир «**Тарихи арбаъ улус**» («Тўрт улус тарихи») асаридир. Аммо буюк олим номард ўғил қурбони бўлади. 1449 йили Улугбекнинг фожиали ҳалокатидан сўнг Самарқанд олимлари аста-секин Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатлари бўйлаб тарқалиб кетадилар. Мустақилликдан сўнг, 1994 йил Улугбек таваллудининг 600 йиллиги муносабати билан «Зиж жадиди Гурагоний»нинг

биринчи бор тўлигича рус тилига таржимаси босиб чиқарилди. Шу йили яна Улугбекнинг «Тарихи арбаъ улус» асари ҳам узбек тилида Тошкентда нашр этилди.

Халқаро ташкилот номлари

- БМТ – Бирлашган миллатлар ташкилоти (1992 йил 2 март)
- МДХ – Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги (1991 йил 21 декабрь)
- ЖСТ – Жаҳон савдо ташкилоти (1992 -1993 йиллар)
- ЭСОСАН – Экология ташкилоти (1993 йил 20 сентябрь)
- ШҲТ – Шанхай ҳамкорлик ташкилоти (1996 йил , қайта номланиши 2001 йил 15 июнь)
- ИНТЕРПОЛ – халқаро полиция ташкилоти (1994 йил)
- МАГАТЕ – Атом энергиясидан фойдаланишни назорат қилувчи ташкилоти (1994 йил)
- UNESCO – Бутун жаҳон маданий ёдгорликлар ташкилоти (1993 йил 26 октябрь)
- НАТО – Шимолий атлантика ҳарбий блоки (1994 йил 13 июнь)
- ОРЕК – Халқаро нефт ташкилоти (1996 йил)
- НАФТА – Халқаро эркин иқтисодий зоналар ташкилоти
- ТАТ (ХМТ) – Халқаро меҳнат ташкилоти (1992)
- ХСП – Халқаро савдо палатаси
- ХСТ – Халқаро стандартлаштириш ташкилоти
- ЖИМТ – Жаҳон интеллектуал мулк ташкилоти

Макаров Николай Федорович (1914-1988)
30 дан ортиқ қуроллар ва “Конкурс”,
“Фагот” танкларга қарши ракета
комплексларини яратилишида иштирок этиб,
ПМ, ПММ пистолетларини яратган.

9 мм. ли Макаров пистолети (ПМ) 1951 й.

9 мм Макаров пистолети шахсий қурол ҳисобланиб, ҳужум ва мудофаа мобайнида, душманни жонли кучини қисқа масофалардан йўқ қилиш учун мўлжалланган.

- Ствол калибри, мм.да	9 мм
- Тўппончанинг узунлиги	161 мм
- Тўппончанинг ўқдон, патронлари б-н огирлиги	810 гр
- Тўппончанинг баландлиги	126,75 мм
- Тўппончанинг ўқдони билан ўқсиз огирлиги	730 гр
- Стволдаги чизиклар сони	4 та
- Ўқдонининг сизими	8 дона
- Патрон огирлиги	10 гр
- Ўқ огирлиги	6,1 гр
- Патрон узунлиги	25 мм
- Жанговар отиш тезлиги	30 та/мин
- Ўқнинг бошлангич учиш тезлиги	315 м/сек

АКС-74У Автомати

Калашников Михаил Тимофеевич

(1919-2013)

АК-47, АКМ, АКМС, РПК, АК-74, АК-74М, АКС-74, АКС-74У, РПК-74, РПКС, ПК, ПКМ, АК-12 ва "Сайга" ов қуролларини яратган.

- Калибри.....5,45 мм.
- Ўқдони б-н тўлиқ ўқланган ҳолда оғирлиги .....3,0 кг.
- Ўқдони бўш ҳолатдаги оғирлиги .....2,5 кг.
- Автоматнинг узунлиги.....490 мм.
- Жанговар ҳолатдаги узунлиги .....730 мм.
- Мўлжалли отиш масофаси ..... 500 метр.
- Ўқнинг самарали тегиш масофаси .....400 метр.
- Кўкрак нишонга отиш масофаси .. ..360 метр.
- Шикаст етказиш масофаси .....1100 метр.
- Ўқ отиш тезлиги: Сурункали ..... 100 та/минутига.
Якка тартибда ..... 40 та/минутига.
- Ўқдоннинг сигими ..... 30 дона .
- Стволдаги чизиклар сони ..... 4 та.
- Патроннинг оғирлиги..... 10,2 грамм.
- Ўқнинг оғирлиги.....3,5 грамм.

АКМ (Автомат Калашникова Модернизированный

7,62 мм. АКМ (Автомат Калашникова Модернизированный) – автомати шахсий қурол ҳисобланиб, душманнинг шахсий таркибини ўт очиш йўли билан, қўл жангида эса ханжари билан йўқ қилиш учун хизмат қилади.

Автоматдан отиш учун 7,62 мм.ли 1943 йил нусхасидаги патронлар ишлатилади. Патронлар: оддий (пўлат негизли) из қолдирувчи ва орнотешар-ёқувчи бўлади.

Ствол калибри.....	7,62 мм.
Автоматдан ўқ отишнинг энг омилкор узоклиги.....	400 метр.
Кўкрак нишонга қарата ўқ отиш узоклиги	350 метр.
Югуриб кетаётган нишонга ўқ узиш.....	525 метр.
Ердаги нишонга қарата ўқ узиш	800 метр.
Самалёт ва парашутчиларга қарата ўқ узиш	500 метр.
- Ўқ узиш тезлиги	600 та/минутига.
- Жанговар ўқ отиш тезлиги	
- Автоматик усулда.....	100 та/минутига.
- Якка усулда	40 та/минутига.
- Огирлиги (ўқланган ўқдони билан ханжарсиз)	
- АКМ.....	3,6 кг.
- АКМС.....	3,8 кг.
- Ханжарнинг қини билан огирлиги	450 гр.
- Ўқдоннинг сизими.....	30 дона.
- Ўқнинг бошлангич узиш тезлиги.....	715 м/сек.

- Ўқнинг учиш узоқлиги .....3000 метр.
- Аниқ уриш масофаси .....1000 метр.

“Ички ишлар органлари ходимлари томонидан жисмоний куч ишлатиш, махсус воситаларни ва ўқотар қуролни қўллаш тартиби тўғрисидаги йўриқномани тасдиқлаш ҳақида”ги 2017 йил 15 мартдаги 55-сонли буйруғи

Жисмоний куч ишлатиш

Агар куч ишлатилмайдиган усуллар ходимнинг зиммасига юклатилган мажбуриятларнинг бажарилишини таъминламаса, у қуйидаги ҳолларда шахсан ўзи ёки бўлинма (гурух) таркибида жисмоний куч ишлатиш, шу жумладан курашнинг жанг усуллари қўллаш ҳуқуқига эга бўлади:

жиноятлар ва маъмурий ҳуқуқбузарликларга чек қўйиш учун;
жиноят ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларни энг яқиндаги ички ишлар органига ёки бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органга олиб бориш ва бу шахсларни ушлаб туриш учун;

ходимнинг қонуний талабларига қаршилик кўрсатилишини бартараф этиш учун.

Ходим махсус восита ва ўқотар қурол қўлланишига рухсат этилган ҳолларда ҳам жисмоний куч ишлатишга ҳақли.

Қуйидаги шахсларга нисбатан жисмоний куч ишлатиш тақиқланади:

ҳомилдорлик белгилари сезилиб турган аёлларга;

ногиронлик белгилари кўриниб турган шахсларга;

ёши аниқ кўриниб турган ёки маълум бўлган вояга етмаганларга.

Ушбу шахслар томонидан қуролли қаршилик кўрсатилган, фуқароларнинг ёхуд ходимларнинг ҳаёти ва соғлигига таҳдид солиб, ҳужум қилинган ҳоллар бундан мустасно.

Махсус воситаларни қўллаш

Қуйидаги ҳолатларда ходимлар махсус воситаларни шахсан ўзи ёки бўлинма таркибида қўллаш ҳуқуқига эга:

резина таёқлар:

фуқарога ёки ходимга қилинган ҳужумни қайтариш учун;

жиноятга ёки маъмурий ҳуқуқбузарликка чек қўйишда;

ходимга қаршилик кўрсатилишига чек қўйишда;

жиноятни содир этиш чоғида ёки уни содир этганидан кейин дарҳол кўриб қолинган, яширинишга уринаётган шахсни ушлашда;

қуролли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда;

зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда;

фуқароларнинг ҳаёти ва соғлигига, жамоат хавфсизлигига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда;

муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланишини тўсиб қўйишда;

кўздан ёш оқизувчи моддалар, газли, шикастлантирувчи қурол:

фуқарога ёки ходимга қилинган ҳужумни қайтариш учун; жиноятга ёки маъмурий ҳуқуқбузарликка чек қўйишда; ходимга қаршилик кўрсатилишига чек қўйишда;

жиноятни содир этиш чоғида ёки уни содир этганидан кейин дарҳол кўриб қолинган, яширинишга уринаётган шахсни ушлашда; қуролли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда;

зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда;

фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда;

муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланиш йўналишини тўсиб қўйишда.

қўлкишанлари ёки бошқа боғлаш воситалари:

жиноятга ёки маъмурий ҳуқуқбузарликка чек қўйишда;

ички ишлар органи ходимиغا қаршилик кўрсатилишига чек қўйишда;

жиноятни содир этиш чоғида ёки уни содир этганидан кейин дарҳол кўриб қолинган, яширинишга уринаётган шахсни ушлашда; қуроли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда;

ушлаб турилган шахсларни ва қамокқа олинган, маъмурий қамокқа олинган шахсларни олиб бориш, қўриқлаб бориш ва қўриқлашда, шунингдек қочишга уринишини, атрофдагиларга ёки ўзига зарар етказишини бартараф этиш мақсадида;

фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда;

муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракат йўналишини тўсиб қўйишда;

махсус бўёвчи ва маркировка қилувчи воситалар:

ҳайдовчиси, ходимнинг тўхташ тўғрисидаги талабини бажармаган транспорт воситасини тўхтатишда; жиноятлар ёки маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этаётган ёхуд содир этган шахсларни аниқлашда; муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланишини тўсиб қўйишда;

электрошок қурилмалари:

фуқарога ёки ходимга қилинган ҳужумни қайтариш учун; жиноятга ёки маъмурий ҳуқуқбузарликка чек қўйишда; ички ишлар органи ходимиغا қаршилик кўрсатилишига чек қўйишда; жиноятни содир этиш чоғида ёки уни содир этганидан кейин дарҳол кўриб қолинган, яширинишга уринаётган шахсни ушлашда; ушлаб турилган шахсларни ва қамокқа олинган, маъмурий қамокқа олинган шахсларни олиб бориш, қўриқлаб бориш ва қўриқлашда, шунингдек қочишга уринишини, атрофдагиларга ёки ўзига зарар етказишини бартараф этиш мақсадида; зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда.

хизмат ҳайвонлари:

фуқарога ёки ходимга қилинган ҳужумни қайтариш учун; жиноятга ёки маъмурий ҳуқуқбузарликка чек қўйишда;

ички ишлар органи ходимиغا қаршилик кўрсатилишига чек қўйишда;

жиноятни содир этиш чоғида ёки уни содир этганидан кейин дарҳол кўриб қолинган, яширинишга уринаётган шахсни ушлашда; қуроли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда;

ушлаб турилган шахсларни ва қамокқа олинган, маъмурий қамокқа олинган шахсларни олиб бориш, қўриқлаб бориш ва қўриқлашда, шунингдек қочишга уринишини, атрофдагиларга ёки ўзига зарар етказишини бартараф этиш мақсадида;

фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда; жиноятлар ёки маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этаётган ёхуд содир этган шахсларни аниқлашда;

муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланишини тўсиб қўйишда.

чалғитма таъсир кўрсатувчи нур-товуш мосламалари:

зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда; фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда; муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланишини тўсиб қўйишда.

транспорт воситаларини мажбурий тўхтатиш воситалари:

фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда; автотранспорт ҳайдовчиси ички ишлар органи ходимининг тўхташ тўғрисидаги талабини бажармаган транспорт воситасини тўхтатишда;

тинчлантириш кўйлаги:

фуқарога ёки ходимга қилинган ҳужумни қайтариш учун; жиноятга ёки маъмурий ҳуқуқбузарликка чек қўйишда; ходимга қаршилик кўрсатилишига чек қўйишда; жиноятни содир этиш чоғида ёки уни содир этганидан кейин дарҳол кўриб қолинган, яширинишга уринаётган шахсни ушлашда; қуроли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда.

сув билан зарба берувчи машиналар:

зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда; фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда.

зирхли машиналар:

қуроли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда; зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда; фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда.

муҳофаза қилинадиган объектларни (ҳудудларни) ҳимоя қилиш, гайриқонуний ҳаракатлар содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланиш йўналишини тўсиш воситалари:

муҳофаза қилинадиган объектларни ҳимоя қилишда, гайриқонуний хатти-ҳаракатларни содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракатланишини тўсиб қўйишда.

тўсиқ-ғовларни бартараф этувчи воситалар:

қуроли қаршилик кўрсатиши мумкин бўлган шахсни ушлашда; зўравонлик билан ушлаб турилган шахсларни, эгаллаб олинган биноларни, хоналарни, иншоотларни, транспорт воситаларини ва ер участкаларини озод қилишда; фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига, жамоат хавфсизлиғига таҳдид солувчи оммавий тартибсизликларга ҳамда бошқа гайриқонуний хатти-ҳаракатларга чек қўйишда; жиноятлар ёки маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этаётган ёхуд содир этган шахсларни аниқлашда.

Ходим ушбу Йўриқномада ўқотар қурол ишлатишга рухсат этилган барча ҳолларда махсус воситаларни қўллаш ҳуқуқига эга.

Махсус воситаларнинг қўлланилиши учинчи шахсларнинг ҳаёти, соғлиғига хавф тугдирмаслиги ва мол-мулкига зарар етказмаслиги керак.

Ходимларни махсус воситалар билан қуролланишига қўйидагилар томонидан рухсат берилади:

резина таёқлар, электрошок қурилмалари, қўлкишанлари, хизмат хайвонлар, тинчлантириш кўйлаги, кўздан ёш оқизувчи моддалар билан – ички ишлар органи навбатчилик қисми навбатчиси, жазони ижро этиш муассасаси (бундан буён матнда ЖИЭМ деб юритилади) бошлиғи ва унинг ёрдамчиси – тезкор навбатчи, ИИВ таълим муассасалари бошлиқлари, Қоровул қўшинлари ҳарбий қисм ва бўлинма командирлари;

транспорт воситаларини мажбурий тўхтатиш мосламалари; махсус бўёвчи ва маркировка қилувчи воситалар; кўздан ёш оқизувчи моддалар, газли шикастлантирувчи

қурол; чалгитма таъсир кўрсатувчи нур-товушли мосламалар, муҳофаза қилинадиган объектларни (худудларни) ҳимоя қилиш, ғайриқонуний ҳаракатлар содир этаётган фуқаролар гуруҳларининг ҳаракат йўналишини тўсиш воситалари – Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазири, Қорақалпоғистон Республикаси Ички ишлар вазири, Тошкент шаҳар ички ишлар бош бошқармаси, Транспортдаги ва вилоятлар ички ишлар бошқармалари бошлиқлари, ЖИЭМ (тергов хибсхонаси) бошлиғи, Қоровул қўшинлари кўмондони, ИИБ таълим муассасалари бошлиқлари, махсус операция раҳбарининг қарори асосида.

Сув билан зарба берувчи ва зирҳли машиналар Қорақалпоғистон Республикаси Ички ишлар вазинининг, Тошкент шаҳар ички ишлар бош бошқармаси ва вилоятлар ички ишлар бошқармалари бошлиқларининг оғзаки ёки ёзма қарори асосида қўлланилади, бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирига ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоятлар прокурорларига ҳамда уларга тенглаштирилган прокурорларга дарҳол хабар берилади.

Ички ишлар органлари бошлиқлари ҳамда махсус операция раҳбари ўзининг қарорида махсус воситаларнинг қўллаш тартибини белгилайди.

Ички ишлар органларига юклатилган вазифаларни бажариш чоғида ходим махсус воситаларни қўллаш бўйича мустақил қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга.

Қуйидаги шахсларга нисбатан махсус воситаларни қўллаш тақиқланади:

ҳомилдорлик белгилари сезилиб турган аёлларга, ногиронлик белгилари кўриниб турган шахсларга, ёши аниқ кўриниб турган ёки маълум бўлган вояга етмаганларга.

Бундан уларнинг қуролли қаршилик кўрсатганлиги ёки фуқароларнинг ёхуд ходимнинг ҳаёти ва соғлиғига ҳақиқатда таҳдид этиб, гуруҳ бўлиб ҳужум қилганлиги ҳоллари мустасно. Шунингдек куч ишлатмасдан, жамоат тартибини, транспорт, алоқа воситалари ва ташкилотларнинг ишини бузмасдан ўтказилаётган ғайриқонуний йиғилишлар, митинглар, намойишлар, оммавий чиқишлар ва пикет қўйишларни бартараф этиш чоғида махсус воситаларнинг, шу жумладан газли ҳамда шикастлантирувчи қуролнинг қўлланилиши тақиқланади.

Қуйидагилар тақиқланади:

одамнинг бошига, бўйнига, ўмров суягига, қорнига, жинсий аъзоларига, юрак соҳасига резина таёқ билан зарбалар бериш;

ҳаво ҳарорати Цельсий бўйича ноль даражадан паст бўлганида сув билан зарба берувчи машиналарни қўллаш.

Махсус воситаларни қўллаган ходим ўрнатилган тартибда ўзининг бевосита раҳбарига билдирги орқали ахборот беради. Билдиргида қачон, қаерда, кимга нисбатан, қандай вазиятда махсус воситалар қўлланилганлиги кўрсатилади.

ЖИЭМда хизмат ўтаётган ҳарбий назоратчилар томонидан махсус воситаларни қўлланилганлиги тўғрисида назоратнинг суткалик жадвалига ёзиб қўйилади.

Ўқотар қуролни олиб юриш ва сақлаш

Ходимлар томонидан хизмат фаолияти давомида ўқотар қуролни олиб юриш, сақлаш тартиби ва муддатлари ички ишлар органи бошлиқлари томонидан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирига ва вилоятлар ва шаҳар вазирига норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари асосида белгиланади.

Худуддаги тезкор ва криминоген вазиятни инобатга олиб ички ишлар органи бошлиғи томонидан ходимга ўқотар қуролни доимий олиб юриш ва сақлашга рухсат этилиши мумкин.

Ўқотар қурол ходимларга уларнинг шахсий жавобгарлиги остида берилади.

Тўппончалар гилофларда, тасмаси тақилган ҳолатда олиб юрилади. Битта ўқдон тўппонча дастагида, иккинчи захира ўқдон гилофда сақланади.

Автомат ва милтиқлар «Тасмага» ҳолатида олиб юрилади. Ўқдонлари ўқдон халталарида сақланади.

Ўқотар қуролни доимий олиб юриш ва сақлашга эҳтиёж бўлмаганда, ўқотар қурол ички ишлар органлари навбатчилик қисмига ёки омборига топширилади.

Ўқотар қуролни қўллаш

Қуйидаги ҳолатларда ходим шахсан ўзи ёки бўлинма (гурух) таркибида ўқотар қуролни қўллаш ҳуқуқига эга:

фуқароларни ёхуд ўзини ҳаёти ёки соғлиги учун хавфли бўлган, зўрлик ишлатиш билан қилинган ҳужумдан ҳимоя қилишда;

гаровдагиларни озод қилишда;

ўта огир жиноятни содир этиш чоғида кўриб қолинган ва яширинишга уринаётган шахсни ушлашда, агар бошқа воситалар билан бу шахсни ушлаш имкони бўлмаса;

ички ишлар органларининг ўқотар қуролларини, ўқ-дориларини, портловчи моддаларини, транспорт воситаларини, махсус ва жанговар техникасини эгаллаб олишга бўлган уринишларга чек қўйишда;

фуқароларнинг уй-жойларига, давлат органларининг ва бошқа ташкилотларнинг қўриқланадиган объектларига, ўта муҳим юкларига, транспорт воситаларига, биноларига гуруҳ бўлиб қилинган ҳужумни ёки қуролли ҳужумни даф этишда;

қуролли қаршилик кўрсатаётган шахсни, шунингдек ёнидаги қуролни, ўқ-дориларни, портловчи моддаларни, портлатиш қурилмаларини, захарли ёки радиоактив моддаларни топшириш тўғрисидаги қонуний талабни бажаришни рад этаётган шахсни ушлашда;

жиноят содир этишда гумон қилиниб ушлаб турилган шахсларнинг, ўзига нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилган, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг қамоқдан қочиш кетишига чек қўйишда, шунингдек ушбу шахсларни куч ишлатиб озод қилишга бўлган уринишларга чек қўйишда;

агар транспорт воситасининг ҳайдовчиси фуқароларнинг ҳаёти ва соғлигига ҳақиқий хавф тугдирса ҳамда ички ишлар органи ходимининг қонуний талабларига қарамай, тўхташдан бош тортса, ушбу транспорт воситасини шикастлаш йўли билан тўхтатишда;

инсоннинг ҳаёти ва соғлигига таҳдид солаётган ҳайвонни зарарсизлантиришда;

қурол ишлатиш нияти ҳақида огоҳлантириш сифатида ўқ отишда, юқорига қарата ёки бошқа хавфсиз йўналишда ўқ отиш орқали хавф-хатар сигнали беришда ёки ёрдамга чақиритишда.

Ички ишлар органининг ходими ўқотар қуролни қўллашдан олдин огоҳлантиради, бундан унинг ёки фуқароларнинг ҳаётига бевосита хавф таҳдид солаётган ҳолатлар мустасно.

Ходим ўқотар қуролни қўллашдан олдин қуйидагиларга мажбур:

шахсни «**Тўхта! Отаман!**» деб ҳайкириб огоҳлантиришга;

шахс огоҳлантиришдан кейин ҳам ходимнинг талабларига бўйсунмаса, юқорига огоҳлантириб ўқ отишга.

Қуйидаги ҳолатларда ўқотар қурол огоҳлантиришсиз қўлланилади:

ходимнинг ёхуд фуқароларнинг ҳаёти ва соғлигига бевосита хавф таҳдид солаётганда;

тўсатдан қуролли ҳужум қилинганда;

жанговар техника, транспорт воситалари, учувчи аппаратлар, дарё кемаларидан фойдаланган ҳолда ҳужум уюштирилганда;

махкумлар, ҳибсга олинган ёки ушланган шахслар қурол билан ва транспорт воситасида ёхуд транспорт воситаларининг ҳаракати вақтида қочганда;

террорчилик ҳаракатлари содир этмоқчи бўлган шахсларни зарарсизлантиришда;

инсоннинг ҳаёти ва соғлигига таҳдид солаётган ҳайвонни зарарсизлантиришда.

Аёлларга, ногиронлик белгилари кўриниб турган шахсларга, ёши аниқ кўриниб турган ёки маълум бўлган вояга етмаганларга нисбатан ўқотар қуролларни қўллаш тақиқланади. Ушбу шахслар томонидан қуролли ҳужум қилинган, қуролли қаршилик

кўрсатилган ёки фуқароларнинг ёхуд ходимнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид этиб, гуруҳ бўлиб ҳужум қилинган ҳолатлар бундан мустасно.

Ўқотар қурол қўлланилиши натижасида тасодифий шахслар жабрланиши мумкин бўлса, ходим кўп фуқаролар тўпланганда уни қўллаш ҳуқуқига эга эмас.

Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан тасдиқланган рўйхатга киритилмаган ўқотар қурол ва унинг ўқ-дорилари билан ходимларни қуроллантириш ҳамда улардан фойдаланиш тақиқланади.

ТАШВИШГОХ ҚОПИНИНГ БУЮМЛАРИ

Фонар, гугурт, шагам 1 донадан, дафтар, ручка, оддий қалам 1 донадан, қалам тароч 1 донадан, ички кийим ёзги, қишки) 1 жуфтдан, дастрўмол, пайпоқ 2 жуфтдан, игна ва иплар (қора, оқ, кўк) 1 донадан, шёткалар (оёқ кийимга, уст кийимга), оёқ кийим учун крем (қора) 1 дона, овқатланиш анжомлари (чашка, кружка, пичоқ, қошиқ) 1 донадан, ювиниш анжомлари (устара, совун, тиш ювиш пастаси, сочиқ), Бинг 2 дона, нашатир спирти, зелёнка, йод, пахта.

КУНЛИК ОЗУҚА

Қотган нон 270-300 гр, гўштли консервалар 325-338 гр, балиқ консервалар 240-250 гр, қанд 180 гр, чой 3 гр, салфетка қоғоз, компас, озиқ-овқат учун 5 сутка хажмида пул.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА АВТОУЛОВЛАРНИ ДАВЛАТ РАҚАМЛАРИНИНГ БЕЛГИЛАНИШИ

Тошкент шаҳар: **01-09**;
Сирдарё: **20-24**;
Самарқанд: **30-39**;
Наманган: **50-59**;
Қашқадарё: **70-74**;
Бухоро: **80-84**;
Хоразм: **90-94**;

Тошкент вилояти: **10-19**;
Жиззах: **25-29**;
Фарғона: **40-49**;
Андижон: **60-69**;
Сурхандарё: **75-79**;
Навоий: **85-89**;
Қорақалпоғистон: **95-99**;

Профилактика инспектори билиши лозим бўлган юридик атамалар.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси - ҳуқуқ-тартиботни сақлаш ҳамда мустаҳкамлаш, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш, уларга барҳам бериш, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, бартараф этиш мақсадида қўлланиладиган ҳуқуқбузарликлар умумий, махсус, яқка тартибдаги ва виқтимологик профилактикасининг ҳуқуқий, ижтимоий, ташкилий ва бошқа чора-тадбирлари тизими.

Жиноят – Жиноят кодекси билан тақиқланган, айбли ижтимоий хавфли қилмиш (ҳаракат ёки ҳаракатсизлик) жазо қўллаш таҳдиди билан жиноят деб топилади.

Ижтимоий хавфли қилмиш – Жиноят кодекси билан қўриқладиган объектларга зарар етказадиган ёки шундай зарар етказиш реал хавфини келтириб чиқарадиган қилмиш.

Ҳуқуқбузарлик - содир этилганлиги учун маъмурий ёки жиноий жавобгарлик назарда тутилган айбли гайриҳуқуқий қилмиш (ҳаракат ёки ҳаракатсизлик).

Маъмурий ҳуқуқбузарлик - қонун ҳужжатларига биноан маъмурий жавобгарликка тортиш назарда тутилган, шахсга, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига, мулкчиликка, давлат ва жамоат тартибига, табиий муҳитга тажовуз қилувчи гайриҳуқуқий, айбли (қасддан ёки эҳтиётсизлик орқасида) содир этилган ҳаракат ёки ҳаракатсизлик.

Қизил тоифа маҳалла - ҳар бир маҳаллада содир этилган жиноятлар туман кўрсаткичи билан солиштирилганда ҳисобот даврида содир этилган маҳалла жиноятлари туман кўрсаткичига нисбатан юқори бўлган;

ҳар бир маҳаллада алоҳида тоифадаги шахслар, яъни вояга етмаган шахс, аёл, ишсиз шахс, илгари судланган шахс, маст шахс, профилактик ҳисобда турган шахс, маъмурий назорат остида турган шахслар томонидан жиноят содир этиш кўрсаткичи минг аҳоли сонига нисбатан туман кўрсаткичи билан солиштирилганда, ҳисобот даврида маҳаллада ушбу тоифадаги барча шахслар томонидан жиноят содир этилиши туман кўрсаткичига нисбатан юқори бўлганда.

Сариқ тоифа маҳалла - маҳаллани белгилашда ҳар бир маҳаллада содир этилган жиноятлар туман кўрсаткичи билан солиштирилиб, ҳисобот даврида содир этилган маҳалла жиноятлари туман кўрсаткичига тенг ёки ундан паст бўлиши мезон сифатида қаралади.

Яшил тоифа маҳалла - маҳаллани белгилашда ҳисобот даврида маҳалла ҳудудида олдини олиш мумкин бўлган жиноят содир этилмаган бўлиши мезон сифатида қаралади.

Ариза — ҳуқуқларни, эркинликларни ва қонуний манфаатларни амалга оширишда ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги илтимос баён этилган мурожаат.

Таклиф — давлат ва жамият фаолиятини такомиллаштиришга доир тавсияларни ўз ичига олган мурожаат.

Шикоят — бузилган ҳуқуқларни, эркинликларни тиклаш ва қонуний манфаатларни ҳимоя қилиш тўғрисидаги талаб баён этилган мурожаат;

Такрорий мурожаат — айтиб берилган жисмоний ёки юридик шахсдан келиб тушган, унинг аввалги мурожаати юзасидан қабул қилинган қарор устидан шикоят қилинаётган ёки бошқача тарзда норозилик билдириляётган, шунингдек, агар такрорий мурожаат келиб тушган пайтга келиб қонун ҳужжатларида белгиланган кўриб чиқиш муддати тугаган бўлса, илгариги мурожаати ўз вақтида кўриб чиқилмаганлиги тўғрисида хабар қилинаётган мурожаат;